

YETİŞKİN KADIN BİREYLERDE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE BENLİK SAYGISININ
İLİŞKİ DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

MERVER ERDEM

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL, 2019

YETİŞKİN KADIN BİREYLERDE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE BENLİK SAYGISININ
İLİŞKİ DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

MERVER ERDEM

IŞık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, 2019

Bu tez, IŞık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA) derecesi için sunulmuŐtur.

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
2019

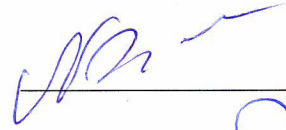
İŞIK UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YETİŞKİN KADIN BİREYLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE BENLİK
SAYGISININ İLİŞKİ DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

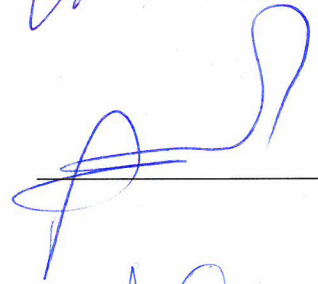
MERVER ERDEM

ONAYLAYANLAR:

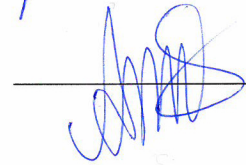
Doç.Dr. Nazlı Balkır Neftçi Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr.Öğr.Üyesi Rukiye Hayran Işık Üniversitesi

Prof.Dr. Aytül Hariri Maltepe Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 21.05.2019

YETİŞKİN KADIN BİREYLERDE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE BENLİK SAYGISININ
İLİŞKİ DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Amaç: Bu araştırmada, cinsiyet rollerinin ve benlik saygısının ilişki doyumu ile ilişkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır

Yöntem: Araştırma, romantik ilişkisi olan (Flört, sölü-nişanlı, evli) 19 yaş üzeri 356 yetişkin kadın bireyin katılımıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılara sırasıyla Sosyodemografik Özellikler ve Bilgi Formu, BEM Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSE), İlişki Doyum Ölçeği (İİÖ) uygulanmıştır. Katılımcılar, BCRE skorlarının medyanına 4 cinsiyet rolü grubuna ayrılmıştır: Kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz.

Bulgular: Araştırma bulgularımıza göre; “androjen” ve “erkeksi” cinsiyet rolünü benimseyen kadınların benlik saygısı “kadınsı” ve “belirsiz” cinsiyet rollerini benimseyen kadınlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. “Androjen” ve “erkeksi” cinsiyet rolü benlik saygısı puanları eşit olmakla birlikte, “kadınsı” ve “belirsiz” cinsiyet rolleri arasında benlik saygısı puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<,05$). Ayrıca “androjen” bireylerin ilişki doyumları “belirsiz” cinsiyet rolündeki bireylerin ilişki doyumundan yüksektir. “Androjen” ve “kadınsı” cinsiyet rollerindeki bireyler arasında anlamlı derecede farklılık görülmezken, bu iki grup cinsiyet rolü ile “belirsiz” cinsiyet rolü arasında ilişki doyumu anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<,05$). Ayrıca, benlik saygısı ile ilişki doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki

bulunmuştur ($p < ,05$). (Benlik saygısı ölçeğinde yüksek puanlar düşük benlik saygısına tekamül etmektedir.)

Sonuç: Bu bulgular doğrultusunda yetişkin kadın bireyler “kadınsı” ve “erkeksi” özellik edindikçe benlik saygıları ve ilişki doyumlarının artmaktadır. Benlik saygısı için “erkeksilik”, ilişki doyumu için “kadınsılık” önemlidir. “Kadınsı” ya da “erkeksi” özellikleri göstermedikçe benlik saygısı ve ilişki doyumları düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, benlik saygısı, ilişki doyumu

EXAMINING THE EFFECTS OF GENDER ROLES AND SELF-ESTEEM
ON RELATIONSHIP SATISFACTION ON ADULT WOMEN

ABSTRACT

Objective: The purpose of this research was to analyze the relationship between gender role, self-esteem and relationship satisfaction level.

Method: The sample includes a total of 356 participants with in relationship and over the age 19, who volunteered to participate using Google online survey system. All participants were applied Socio-demographic Characteristics and Data Form, BEM Gender Role Inventory, Rosenberg Self-Esteem Inventory and The Investment Model Scale/ Satisfaction Level. According to BEM Gender Role Inventory score, participants splitted up 4 groups: Female, masculine, androgen, undifferentiated.

Results: The results of the analysis show that “androgen” and “masculine” women’s self-esteem levels are higher than “feminine” and “undifferentiated” women’s self-esteem levels ($p < .05$). In addition, “androgen” and “feminine” women’s relationship satisfaction levels are higher than “undifferentiated” women’s relationship satisfaction levels. Also, there is a negative significant correlation between self-esteem and relationship satisfaction levels ($p < .05$). (According to Rosenberg Self-Esteem Inventory, high score mean is low self-esteem level, low score is high self-esteem.)

Conclusion: In the context of these findings, if women have high “feminine” and “masculine” characteristics, their self-esteem and relationship satisfaction are getting higher. “Masculine” characteristics are important for self-esteem and “feminine” characteristics are important for relationship satisfaction. If women have low “feminine” and “masculine” characteristics, their self-esteem and relationship satisfaction are getting lower.

Key words: gender role, self-esteem, relationship satisfaction

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen, desteğini ve anlayışını her zaman hissettiren, tecrübe ve birikimi ile bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Nazlı Balkır Neftçi'ye, naif önerileri ile gerek tez sürecimde gerekse süpervizyon deneyimlerimde kendisinden çok şey öğrendiğim Yrd. Doç. Dr. Rukiye Hayran'a, her sıkıştığımızda yardıma ve desteğe hazır olan Arş. Gör. Merve Erbay'a, sınıf arkadaşlarıma,

Eğitim hayatım boyunca birçok fedakarlığa katlandıkları ve beni iyi bir insan olarak yetiştirdikleri için anneme ve babama,

Hayatıma girdiği ilk günden bugüne, daha iyi bir insan olmamın yanı sıra mesleğimi daha iyi yapmam için bana ışık tutan ve asla pes etmemem için hep varlığını hissettiğim hayat arkadaşşıma,

İstediği şeye hep bir yolunu bularak ulaşan çocuk tarafıma,

İstediği yolda yürümekte kararlı olan yetişkin tarafıma,

Teşekkür ederim.

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo 4.1.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri (n=356)</u>	35
<u>Tablo 4.2.1. Demografik Bilgiler ve Ölçek Skorlarının Karşılaştırılması</u>	37
<u>Tablo 4.3.1.1. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri (Belirsiz cinsiyet rolü)</u>	39
<u>Tablo 4.3.2.1. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri (Kadını ve belirsiz cinsiyet rolü)</u>	40

KISALTMALAR

BCRE : BEM Cinsiyet Rollerı Envanteri

RSE : Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

İİÖ : İlişki Doyum Ölçeği

Beni, önümdeki engelleri kaldırdığımda her şeyi yapabileceğime inandıran
ve bana benden daha çok inanan hayat arkadaşım,
Hakan'a.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
BÖLÜM 1	14
GİRİŞ	14
1.1. Çalışmanın amacı	14
1.2. Çalışmanın Önemi	14
1.3. Sayıtlar	16
1.4. Hipotezler	16
BÖLÜM 2	17
KURAMSAL TEMELLER	17
2.1. Benlik Saygısı	17
2.1.1. Benlik Saygısı	17
2.1.2. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısı.....	18
2.1.3. Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler	18
2.2. Toplumsal Cinsiyet	19
2.2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	19
2.2.2. Cinsiyet Rollerini Oluşturan Kuramlar	20
2.2.3. Toplumsal Cinsiyeti Etkileyen Etmenler	22
2.3. Romantik İlişki Doyumu	22
2.3.1. Romantik İlişki.....	22
2.3.2. Romantik İlişki Doyumu.....	24
2.4. Kavramlar Arası İlişkiler	24
2.4.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Benlik Saygısı.....	24
2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve İlişki Doyumu	26
2.4.3. Benlik Saygısı ve İlişki Doyumu	28
BÖLÜM 3	30
YÖNTEM	30
3.1. Araştırma Yöntemi	30

3.1.1. Örneklem.....	30
3.2. Veri toplama araçları	30
3.2.1. Kişisel Bilgi Toplama Formu.....	30
3.2.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSE)	31
3.2.3. BEM Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE)	31
3.2.4. İlişki Doyumu Ölçeği (İİÖ)	33
3.3. Uygulama	33
3.4. Verilerin Analizi.....	34
BÖLÜM 4.....	35
BULGULAR.....	35
4.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri	35
Tablo 4.1.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri (n=356).....	36
4.2. Demografik Bilgiler ve Ölçek Skorlarının Karşılaştırılması	36
4.3. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerinin Benlik Saygısı ve İlişki Doyumu Puanları Bakımından Karşılaştırılması	40
4.3.1. Benlik Saygısı	40
Tablo 4.3.2.1. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri (Kadınsı ve belirsiz cinsiyet rolü).....	40
4.3.2. İlişki Doyumu	40
Tablo 4.3.1.1. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri (Belirsiz cinsiyet rolü).....	41
4.4. İlişki Doyumu ve Benlik Saygısı Puanlarının Karşılaştırılması	41
BÖLÜM 5	42
TARTIŞMA VE SONUÇlar	42
5.1. Tartışma.....	42
5.1.1. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerine ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması	42
5.1.2. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerine ile Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	48
5.1.1. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerine ile İlişki Doyumu Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	50
5.1.2. Benlik Saygısı Puanları ve İlişki Doyumu Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	52
5.2. Sonuç	54
5.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	55
5.4. Yeni Çalışmalar için Öneriler.....	55

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın amacı

Bu çalışmanın amacı yetişkin kadınlarda toplumsal cinsiyet ve benlik saygısının ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelemektir. Ayrıca kadınların sosyodemografik özellikleri ve bazı psikososyal değişkenler de incelenmiştir.

1.2. Çalışmanın Önemi

Bireyin bebekliğinde annesi ile çocukluğunda aile üyeleri ve arkadaşları ile kurduğu yakınlık ilişkisi, ergenlikle birlikte başlayan yetişkinlikte romantik partner ile kurulmaya başlar. Romantik bir ilişki içerisinde olmak bireylerin yakınlık ihtiyacının giderilmesinin yanı sıra bireyin kişilik gelişimine de katkı sağlamaktadır (Atak ve Taştan, 2012).

Bireylerin yaşadıkları romantik ilişkilerin niteliği hayatlarının diğer alanlarından aldıkları doyumu doğru yönde etkilemektedir (Carroll ve Doherty, 2003). Yapılan araştırma sonuçlarına göre romantik ilişkiden alınan doyumun yüksek olması bireylerin hayatlarındaki stresin azalmasını sağlarken, mutluluk düzeylerini yükseltmektedir ayrıca olumsuz yaşam koşullarına karşı dayanıklılıklarını arttırmaktadır (Kirby, 2005; Akt. Çelik, 2014, Bradbury, Fincham ve Beach, 2000) Yani ilişki doyumunun bireylerin iyilik halleri, genel yaşam doyumları, üretkenlikleri ve ayrılma oranlarında hem birey olarak hem de çift olarak etkisi vardır. (Fincham ve Beach, 2010, Neto ve Pinto, 2015, Proulx, Helms ve Buehler, 2007).

Literatür incelendiğinde, cinsiyetin, bağlanma stillerinin, yaşanan sevgi türünün vb birçok kavramın ilişki doyumunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Beştav, 2007&Sarı,

2008). Toplumsal cinsiyet ve benlik saygısı da ilişki doyumunu etkileyen diğer etmenlerdir (Pines, 1998, 2010).

Benlik saygısı bireylerin kendilerine yönelik olumlu ve olumsuz, duygu ve düşüncelerinin toplamıdır. Birey kendini olumlu tutum içinde değerlendiriyorsa yüksek benlik saygısına, olumsuz tutum içinde değerlendiriyorsa düşük benlik saygısına sahiptir (Rosenberg, 1965).

Gelenekselci toplumlarda birbirinin yerine kullanılan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları farklı anlamlara gelmektedir. Cinsiyet biyolojik bir terim iken, toplumsal cinsiyet psikolojik ve kültürel bir terimdir (Oakley, 1985). Kadın ve erkeklerin hayatında belirleyici rol oynayan toplumsal cinsiyet kavramı, belirli ideolojik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir (Bayhantopçu, 2017). Söz konusu bu kavram, bir inanç olarak görülmekte ve bu inanç kadın ve erkek arasında bir fark olduğunu, dahası kadının ikinci sınıf insan konumunda yer edinmesi gerektiğini savunmaktadır (Jeffreys, 2014). Literatürde, toplumsal cinsiyet ile ilgili yapılan çalışmaların çoğu kadın ve erkeğin karşılaştırılması şeklindedir (Tuskan, 2012)

Gelenekselci bir toplum olan ülkemizde, kadın cinsiyetinde olan bireylerden kadınsı özelliklere sahip olması beklenir. Bunların içinde en önemli özelliklerden biri de çocukların bakımından sorumlu olmak ve onlarla ilgilenmektir. Çocuklar ebeveynlerini rol model alırlar. Yani bireylerin aile içinde edindikleri roller ve bu rollere ilişkin fikirleri çocuklarına aktarma biçimleri, gelişen yeni neslin toplumsal cinsiyet rollerine bakış açısının şekillenmesinde rol oynamaktadır (Gök, 2013).

Tüm bu veriler göz önüne alındığında, kadın bireylerin ilişki doyumlarının yüksek ya da düşük olması edindikleri toplumsal cinsiyet rolü ve benlik saygılarına göre değişmektedir (Güldü ve Kart, 2009). Kadının toplumdaki yeri göz önüne alındığında yetiştirecekleri bireyler açısından bu kavramlar önem teşkil etmektedir. Bu çalışma, kadın bireylerde toplumsal cinsiyet ve benlik saygısının, ilişki doyumu üzerindeki etkisini inceleyerek hem kadın bireylerde bir farkındalık hem de literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.3.Sayıtlılar

Çalışmada katılımcılara çevrim içi anketler ile ulaşılmıştır. Anketlere verilen cevaplar doğru ve samimi kabul edilmiştir.

Araştırmada anketi dolduran katılımcıların evreni temsil edecek nitelikte oldukları düşünülmektedir.

Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak için yapılan literatür taramasının yeterli bilgi verdiği düşünülmektedir.

1.4.Hipotezler

H1. Kadınsı, erkeksi, androjen, belirsiz cinsiyet rollerine sahip kadınların ilişki doyumu puanları birbirlerinden anlamlı düzeyde farklıdır.

H1.1. Kadınsı ve androjen kadınların ilişki doyumu puanları erkeksi ve belirsiz cinsiyet rolündeki kadınların puanlarından anlamlı derecede yüksektir.

H2. Kadınsı, erkeksi, androjen, belirsiz cinsiyet rollerine sahip kadınların benlik saygısı puanları birbirlerinden anlamlı düzeyde farklıdır.

H2.1. Erkeksi ve androjen kadınların benlik saygısı puanları kadınsı ve belirsiz cinsiyet rolündeki kadınların puanlarından anlamlı derecede yüksektir.

H3. Benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki vardır.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

2.1. Benlik Saygısı

2.1.1. Benlik Saygısı

Benlik saygısı kavramı, literatürde benlik imgesi, özsaygı, özgüven, kendini değerlendirme ve benlik değeri gibi farklı kavramlarla karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz, 1996).

Benlik saygısı bireylerin kendilerine yönelik olumlu ve olumsuz, duygu ve düşüncelerinin toplamıdır ve birey kendini olumlu tutum içinde değerlendiriyorsa yüksek benlik saygısına, olumsuz tutum içinde değerlendiriyorsa düşük benlik saygısına sahiptir (Rosenberg, 1965).

Benlik kavramını psikoloji biliminde ilk kez kullanan William James, benlik saygısını başardıklarımızın başarmak istediklerimize oranı olarak tanımlamaktadır (Zeigler-Hill, 2013; James, 1950).

Başka bir tanıma göre benlik saygısı, bireyin kendini ne olarak gördüğünün, kabul ve reddedilme beklentilerinin bir sonucudur. Benlik saygısındaki yükseliş ya da düşüş güçlü duygusal tepkiler meydana getirir ve bu söz konusu tepkiler bireyin yaşamında başarı ve başarısızlıklara paraleldir. Benlik saygısı gerçeklikten ziyade, kişinin kendini algılamasıdır (Baumeister ve ark., 2003).

Bu tanımlar göz önünde bulundurulduğunda benlik saygısı kişinin kendine verdiği değeri ifade etmektedir.

2.1.2. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısı

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin, kapasiteleriyle ilgili beklentilerinin yüksektir. Kendileri ile ilgili bu pozitif tutum sergilerler ve elde edilen başarılar sonucunda kendilerine, davranışlarına ve elde ettikleri sonuçlara güvenir ve inanırlar. Farklı fikirler karşısında, kendi fikirlerini savunurlar, bunun yanında yeni fikirleri de değerlendirmeye açık olurlar (Korkmaz, 1996). Benlik saygısı yüksek bireyler ile ilgili anlatılmak istenen, başkalarını onurlandıran, takdir eden, yanlışlarını da bilen bireylerdir. Bu kavram ile grandiyoz gurur taşıyan başkalarını aşağılama, kibirlenme ya da üstünlük gibi duygulara sahip bireyler kastedilmemektedir (Rosenberg 1965). Bu bireyler özgüvenleri yüksek ve kendini gerçekleştirmiş bireylerdir. İlişkilerinde samimi davranırlar ve bencil değillerdir (Levy ve Davis, 1988; akt. Erber ve Erber, 2001). Bireylerin yüksek benlik saygısına sahip olması psikolojik sağlıklılık ve genel iyi oluş haline işaret etmektedir (Crocker ve Park, 2004 & Dubois ve Flay, 2004).

Benlik saygısı düşük olan bireylerin ise öz güvenleri azdır ve kolaylıkla umutsuzluğa kapılırlar. Kabul görmeyecek endişesi ile fikirlerini dile getirmezler dolayısıyla kendilerini ifade edemezler (Korkmaz, 1996). Kendilerini ciddi şekilde eksik ve yetersiz olarak değerlendirirler (Rosenberg 1965). Kendilerini gerçekleştirmemiş bireylerdir. Bu bireylerin ilişkilerinde samimiyet düşük ve çatışma yüksektir (Levy ve Davis, 1988).

2.1.3. Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler

William James (1980)'e göre benlik saygısının gelişmesinde üç unsur etkilidir. Bunlardan birincisi, bireyin kendisi ile ilgilidir. Eğer bireyin yapmak istedikleri ile yaptıkları arasında doğru orantılı bir ilişki varsa, o bireyin benlik saygısı yüksek olacaktır. İkinci unsur toplum ile ilgilidir. Birey kendi değerini, toplumun kabul ettiği başarı standartlarını ne ölçüde karşıladığına göre yüksek ya da düşük görür. Üçüncü unsur ise benliğin uzantılarıyla yani bireyin sahip olduğunu düşündüğü şeylerle ilgilidir. Birey sahip olduğunu düşündüğü eşinden arkadaşlarına, giydiği elbiselerden toplumdaki statüsüne, oturduğu evden sahip olduğu mal ve mülke kadar her şeyin toplamıdır. Benliğin uzantılarının yüksek seviyede olması, benlik saygısının da yüksek olacağı anlamına gelir (Akt. Epstein, 1973).

Özkan (1994)'ın yaptığı ve benlik saygısını etkileyen etmenlerin araştırıldığı bir çalışmada, benlik saygısının cinsiyete, ebeveynlerin eğitim düzeylerine, annenin mesleğine, ailenin ekonomik düzeyine ve anne babadan alınan ilgiye bağlı olarak değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bireylerin hem kendi hem de eşlerinin eğitim düzeyleri arttıkça, benlik saygıları da yükselmektedir. Buna ek olarak meslekle elde edilen statü ve gelir düzeyi benlik saygısının artırıcı etmenlerdendir. Bunlarla birlikte bireylerin yaşadığı yerleşim yerlerinin, kırsal ya da şehir farklılığının benlik saygısı üzerinde etkisi bulunmamıştır (Korkmaz, 1996).

2.2.Toplumsal Cinsiyet

2.2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

İngilizce'de cinsiyet kelimesi "sex", toplumsal cinsiyet kelimesi "gender" olarak karşılık bulmaktadır. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları günlük yaşantımızda sıklıkla birbirini yerine kullanılsa da bu iki kavram farklı anlamlara gelmektedir. (World Health Organization, 1998) İki kavram arasındaki fark, cinsiyetin biyolojik, toplumsal cinsiyetin ise psikolojik ve kültürel bir terim olmasıdır (Oakley, 1985).

Cinsiyet kavramı, insanı kadın ve erkek olarak ikiye ayıran doğduğumuzda sahip olduğumuz biyolojik ve fiziksel özelliklerimizdir (Kirman, 2011). Cinsiyeti belirleyen kromozomlar, dış ve iç genital organlar ve hormonal durumlardır. Bireylerin cinsiyeti bu niteliklerin cebirsel toplamı sonucunda erkek ya da dişi olarak ayrılır (Stoller, 1984).

Toplumsal cinsiyet kavramı ise kadın ve erkeğe toplum ve kültür tarafından yüklenen rol ve sorumluluklardır (Dökmen, 2006). Toplumsal cinsiyet maskülen (erkeksilik) ve feminen (kadınsılık) olarak tanımlanır (Stoller, 1984).

Alle-Corliss ve Alle-Corliss (1999) toplumsal cinsiyetin, kültürden kültüre ve toplumdan topluma değişkenlik gösterdiğini ifade etmektedir (Akt. Gök, 2013).

Geleneksel toplumlarda kadın ve erkekte beklenen davranış ve tutumlar net bir şekilde belirlenmiştir. Geleneksel olmayan toplumlarda ise, kadın ve erkek arasındaki roller daha esnektir (Güldü ve Kart, 2009). Yani gelenekselci kültürler cinsiyet ve cinsiyet rolü kavramlarını farklılaştırılmazlar. Gelenekselci yaklaşım, sağlıklı bir yaşam için bireyin bir cinsiyet ve cinsiyet rolünü kabul etmesi gerektiği görüşü savunur. Eşitlikçi kültürler ise, cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasındaki farka dikkat çekerek, iki cinsiyetten birine ait davranışlar sergilemek zorunda olmanın sağlıksız olduğunu savunurlar. Eşitlikçi yaklaşıma göre sağlıklı bir yaşam için bireyler her iki cinsiyet rolüne ait tutum ve davranışlara sahip olmalıdır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1981). Yaşadığımız toplumda ise cinsiyet rollerine ilişkin bakış açısının, gelenekselci yönelim olduğu belirtilmektedir (Girginer, 1994; akt. Anar, 2011).

2.2.2. Cinsiyet Rollerini Oluşturan Kuramlar

2.2.2.1. Biyolojik Kuram

Biyolojik kuram, kadın ve erkek arasındaki farklılıkları, iki farklı cinsin hormonal, üreme ve beyin yapısı gibi biyolojik farklılıklarına dayanarak açıklar (Osborne, 2004; akt. Çelikkaleli ve Avcı, 2016). Biyolojik kuramcılara göre kadın ve erkekler taşıdıkları biyolojik özellikler sebebiyle her zaman kendi sınırlarına takılacak ve hiçbir zaman eşit olamayacaklardır. Biyolojik yatkınlıkları sebebiyle, erkek ve kadınlar kendilerine özgü şekillerde davranmaya programlanmışlardır. Biyolojik farklar, erkekleri daha saldırgan ve otoriter, kadınları ise anaç ve üretken kılmıştır. Genetik temele dayandığı savunulan bu farklılıkların ortadan kalkması ve kadın ve erkeğin eşit olmasının zor olduğu savunumaktadır (Suğur, 2006).

2.2.2.2. Psikanalitik Kuram

Freud'un psikanalitik kuramı toplumsal cinsiyetin gelişimine ilişkin açıklamalar yapan ilk kuram kabul edilir (Dökmen, 2010; akt. Anar, 2011). Freud'un kişilik kuramına göre insanlar büyürken beş gelişim evresinden geçerler. Her evrede cinsel enerji vücudun farklı bölgesine yönelir. Freud'a göre çocuklar birinci dönem oral ve ikinci dönem anal evrede cinsiyetlerinin farklı olduğunu farkında değillerdir. Üçüncü dönem olan fallik evrenin ilk bölümünde penisi olan ve olmayan olarak dünyada farklı iki cinsiyet olduğunu fark

ederler. Fallik dönemin ikinci bölümü olan ödipal dönemde çocuklar anne ve baba ile özdeşim kurarak toplumsal cinsiyetlerini edinirler (Dökmen, 2010; akt. Anar, 2011).

2.2.2.3.Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura tarafından geliştirilen, sosyal öğrenme kuramına göre cinsiyet farklılıkları da kuramın orjinalinde olduğu gibi, insanların davranışları izlenerek, onaylanmayan davranışlar cezalandırılarak, onaylanan davranışlar pekiştirilerek oluşur (Özgür, 2010).

Çocuklar ilk eğitimlerini ailede alırlar ve öncelikle ebeveynler, ardından akraba ve yakın çevredeki yetişkinler çocuğun cinsiyet rolünü oluşturmada rol model olurlar (Çınar, 2013).

2.2.2.4.Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Sandra Bem'in toplumsal cinsiyet şeması kuramı, kadınsı ve erkeksi tutum ve davranışlarının tek bir bireyde birlikte bulunabileceğini ve hatta bulunması gerektiğini savunur (Mayer ve Sutton, 1996). Kurama göre bireyler cinsiyet rolleri ile ilgili toplumsal-bilişsel şemalar geliştirirler ve bu şemalara göre feminen ve maskülen özellikler edinirler (Özbay ve ark., 2011). Birey toplum cinsiyetine göre yaşarsa ödüllendirilir, aksi halde cezalandırılır (Çelik ve Uysal, 2012). Bem (1981), gelişmekte olan çocuğun, toplumdan kadınlık ve erkeklik tanımlarını öğrenerek büyüdüğünü ifade eder.

Bu kuram, erkeksi(maskülen), kadınsı(feminen), androjen ve ayrışmamış olmak üzere 4 cinsiyet rolü tanımlar. Maskülen ve feminen roller, içinde yaşanılan toplum ve kültürün kadın ve erkek cinsi için uygun gördüğü rollerdir (Özbay, Y ve ark, 2011). Yüksek oranda erkeksi, düşük oranda kadınsı özellikler gösteren bireyler maskülen, yüksek oranda kadınsı düşük oranda erkeksi özellik gösteren bireyler femindir (Demirtaş, 2012). Androjen ise Bem (1975) tarafından tanımlanan bir kavramdır. Birey hem erkeksi ve kadınsı özellikler gösteriyorsa androjendir. Çok az erkeksi ya da kadınsı özellik gösteren ya da hiç göstermeyen bireyler ise ayrışmamış bireylerdir (Demirtaş, 2012).

2.2.3. Toplumsal Cinsiyeti Etkileyen Etmenler

Kadın ve erkeklerin, edindikleri toplumsal cinsiyet rollerini ailedeki sorumlulukların dağılımı, eşlerin eğitim düzeyleri, ilişki süreleri, kadının ekonomik özgürlüğünün olması ya da olmaması, aile tipi, yerleşim yeri gibi etkenlere göre değişmektedir (akt. 2001 Yılı Aile Raporu, 2002:18).

Yapılan araştırmalarda eğitim düzeyi, evlilik süresi, kadınların çalışma oranı arttıkça ve kırdan kente gidildikçe eşlerin birlikte karar aldıkları, sorumluluk ve evle ilgili konularda eşitlikçi bir iş birliği içine oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır (akt. 2001 Yılı Aile Raporu, 2002:18).

Çin ve Tayvan'da 25-60 yaş aralığında, toplam 4786 kadın ve erkek katılımcı (2414 Çinli ve 2372 Tayvanlı) ile yapılan araştırmada kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre kadınlara göre çalışma hayatının erkeklere göre toplumsal cinsiyet tutumu üzerinde daha etkili olduğunu sonucuna ulaşılmıştır (Tu and Chang, 2000).

2.3. Romantik İlişki Doyumu

Gerek arkadaşlarla gerek aile üyeleriyle gerekse sevgili ya da eşlerle kurulan ilişkiler bireylerin hayatında önemli ve tatmin edici bir unsur oluşturur (Kail ve Cavanuagh, 2015). Bu çalışma sevgili ve eşlerle kurulan aşk ilişkisini yani romantik ilişkiyi konu almaktadır. Bu bölümde, ilişki, romantik ilişki ve romantik ilişki doyumu kavramları kuramsal çerçevede açıklanacaktır.

2.3.1. Romantik İlişki

İnsan sosyal bir varlıktır ve hayatının her döneminde diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurarak gelişir (Erber ve Erber, 2001). Bu sosyal ilişkiler, bireyin bebekliğinde anne ile, çocukluğunda aile üyeleri ve arkadaşlarla kurulabilir. Ergenlikle başlayan yetişkinlikle birlikte yakınlık kurulan arkadaşların yerini romantik partnerler almaya başlar. Romantik ilişki yaşama ihtiyacının iki işlevi olduğundan söz edilir. Bunlardan ilki yakınlık ihtiyacının giderilmesi, ikincisi ise kişilik gelişimi için katkı sağlamasıdır (Atak ve Taştan, 2012).

İnsanlar için romantik ilişki yaşamak, genç yetişkinlik yaşlarındaki önemli bir gelişimsel görevdir. (Feldman, Gowen ve Fisher, 1998) Ergenlikte yaşanan romantik ilişkiler kısa süreli, genç yetişkinlikte yaşanan romantik ilişkiler evliliğe yönelik daha uzun ve ciddi ilişkilerdir (Atak ve Taştan, 2012).

Biyolojik kurama göre romantik ilişki, iki bireyin türlerini devam ettirmeleri için iki farklı cinsin uyumudur. Bu uyum ile dünyaya getirdikleri bebeğe anne baba olacak olan kadın ve erkek birbirine bağlanır (Hazan ve Shaver, 1987).

Üçgen aşk kuramına göre romantik ilişki, üçgenin üç köşesini ifade eden yakınlık, tutku ve bağlılık bileşenlerinden oluşur (Sternberg 1986). Yakınlık, karşılıklı duygusal bağlanma, samimiyet ve iletişimi ifade eder. Tutku, fiziksel ve cinsel çekime, romantizime yol açan itici güçtür. Bağlılık, iki kişinin o ilişkiyi sürdürme taahhüdü anlamına gelir (Sternberg, 1988).

Bu üç bileşen farklı şekillerde etkileşime girerler ve bu etkileşimler sonucunda sekiz farklı sevgi türü ortaya çıkar (Sternberg, 1988).

1. Beğenme/Hoşlanma: Tutku ya da bağlanmanın olmadığı ancak yakınlık ve sıcaklığın olduğu sevgidir.
2. Çılgınca aşk: Yakınlık ya da bağlanmanın söz konusu olmadığı ancak yüksek oranda tutkunun var olduğu sevgi türüdür.
3. Boş aşk: Bireylerinin birbirleri ile ilişki yaşamaya karar vermesi ancak bu ilişkinin içinde tutkunun ve yakınlığın olmadığı sevgi türüdür.
4. Romantik aşk: Yakınlık ve tutkunun yüksek oranda bağlanmanın ise az ya da hiç olmadığı sevgi türüdür.
5. Arkadaşça aşk: Bu tür ilişkide tutku söz konusu değildir. Birbirlerine kendilerini yakın hissedilen ve bağlılıkları olan arkadaşça bir sevgi türüdür.
6. Aptalca aşk: Tutku ve bağlanmanın yüksek oranda yaşandığı, yakınlığın ise olmadığı sevgi türüdür.

7. Mükemmel aşk: Bu sevgi türünde romantik ilişkinin üç bileşeni de bulunur.
8. Aşksızlık: Arkadaşlık ilişkisinin bile olmadığı bu tür ilişkiler, romantik ilişkinin hiçbir unsurunu barındırmayan zorunlu ilişkilerdir.

Romantik yakınlık kuramına göre romantik ilişki herhangi bir tanıdıkla olan ilişkinin aksine içinde karşılıklılık, duygusal yakınlık, bilişsel yakınlık, fiziksel yakınlık ve bağlılık bulundurulur. Bu bileşenlerin hepsi her zaman bir ilişkide bulunmadığı gibi, eğer bir ilişki bu etmenlerin hepsini barındırıyorsa o ilişki mükemmel ilişkidir (Moss ve Schwebell,1993).

May (1969), romantik ilişkiden seksi ayırarak, seksin bir ihtiyaç, romantik ilişkinin (eros) ise bir arzu olduğunu savunur.

2.3.2. Romantik İlişki Doyumu

İlişki doyumu bireylerin partnerleri ile ilgili olumlu hisleri ve yaşadıkları ilişkinin çekiciliğidir (Rusbult, 1983). Bireyler yaşadıkları ilişkileri değerlendirdiklerinde olumlu sonuç bildiriyorlarsa ilişkilerinden doyum aldıklarını, olumsuz sonuç bildiriyorlarsa ilişkilerinden doyum almadıklarını ifade ederler (Hendrick ve Hendrick, 1989,1995). Partnerlerin arasındaki etkileşim ve davranışlar ilişki doyumunu etkileyen faktörlerdir (Sabatelli, 1998).

2.4.Kavramlar Arası İlişkiler

2.4.1. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Benlik Saygısı

Literatür incelendiğinde, bireylerin benimsedikleri farklı cinsiyet rollerinin, benlik saygısı düzeylerini etkilediğine ilişkin birçok araştırmaya rastlanmıştır. Cinsiyetin ise benlik saygısını etkilediği ve etkilemediği karşıt sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur.

Benlik saygısı ve nerotizme odaklı, kişilik ve ilişki doyumu arasındaki etkileşimin incelendiği ve evlilikleri bir yıldan kısa ve halen devam etmekte olan 214 çift ile yapılan, evlilikte benlik saygısının araştırıldığı çalışmada cinsiyetin benlik saygısı üzerinde etkisinin olduğu, kadınların erkeklerden düşük benlik saygısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Schaffhuser ve ark., 2014; Shackelford, 2001).

Kadınların iş yaşamında aktif rol almalarının, onların benlik saygılarına olumlu etki ettiği düşünülmektedir. Korkmaz (1996)'ın yaptığı, Yetişkin Örneklem için Benlik Saygısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması adlı yüksek lisans tezinde, devlet dairelerinde çalışan kadınların, erkeklerden daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bireylerin benlik saygısı düzeyleri yüksekten düşüğe doğru androjen, erkeksi, kadınsı ve farklılaşmamış cinsiyet rolleri şeklinde sıralanmaktadır (Bem, 1977; O'connor, 1978).

Erkeksi (maskülen) özelliklerin her iki cinsiyette de benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelendiği, 17 ile 45 yaş arasında, 104'ü erkek, 133'ü kadın toplam 237 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada, erkeksi ve androjen roller sergileyen kadın ve erkeklerin benlik saygılarının kadınsı ve ayrışmamış özellik gösteren kadın ve erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Antill ve Cunningham, 1979).

216 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleşen, cinsiyet rolünün, sevgi ve cinsel tutumlarla ilişkili olabileceği ile ilgili araştırmada elde edilen sonuca göre benlik saygısı ile cinsiyet arasında herhangi bir fark gözlenmezken, benlik saygısı ile cinsiyet rolleri arasında ilişki bulunmuştur. Cinsiyet rollerinin benlik saygısı üzerindeki etkisi literatürü desteklemektedir. Androjen ve maskülen bireyler, feminen ve belirsiz bireylerden daha yüksek benlik saygısı göstermişlerdir (Bailey ve ark., 1987).

Ergenlik çağındaki siyahi kız bireyler ile yapılan, cinsiyet rolleri, ırksal kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmada yine eril ve androjen özellik gösteren siyahi kızların yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduklarını sonucuna ulaşılmıştır (Buckley ve Carter, 2005).

Yaşları 17-43 arasında değişen 541 kadın bireye BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri uygulanmış ve bu ölçeğe göre 80 erkeksi ve 80 kadınsı özellik gösteren toplam 160 kadının benlik saygısı ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, erkeksi kadınların kadınsı kadınlardan daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu gözlenmiştir (Kleinplatz ve ark., 1992).

Pines (2010) toplumsal olarak kabul görmek ve sevilme için cinsiyet rollerine göre hareket ettiğimizi savunur. Zanna ve Pack (1975)'in yaptığı araştırmaya katılan ve bu çalışmadan farklı bir çalışmada kendilerini tasvir eden dört grup kadından, birinci gruba Ivy League'da öğrenci olan çekici ve geleneksel görüşlü, ikinci gruba çekici ve eşitlikçi bir kişi ile görüşecekleri söylenmiştir. Üçüncü gruba vasat olmayan bir üniversitede öğrenci olan çekici olmayan ve geleneksel, dördüncü gruba çekici olmayan ve eşitlikçi bir kişi ile görüşecekleri söylenmiştir. Kadınlardan tanışacakları bu erkekler için kendilerini tasvir etmeleri istenmiştir.

Araştırma sonucuna göre, çekici ve geleneksel erkeklerle tanışacağını düşünen kadınlar kendilerini daha az zeki ve daha çok kadınsı, eşitlikçi ve çekici erkeklerle tanışacağını düşünen kadınlar kendilerini daha az kadınsı ve daha çok zeki olarak tasvir etmişlerdir. Çekici olmayan erkeklerle tanışacağını düşünen üçüncü ve dördüncü grup kadınlar tasvirlerini değiştirmemişlerdir.

Çok az erkeksi ve kadınsı özellikler taşıdıkları için ayrışmamış cinsiyet rolündeki bireyler diğer toplumsal rollere göre en az onay gören bireylerdir (Mayer ve Sutton, 1996).

2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve İlişki Doyumu

Romantik ilişki yaşayan çiftlerin cinsiyet rollerinin farklılığı cinsiyet farklılıklarından daha önemlidir (Pines, 2010). Cinsiyet farklılıkları ilişki doyumunu etkilememektedir (Schaffhuser ve ark., 2014). Bireylerin, ergenlik çağındaki cinsiyet rolü özelliklerinden birine olan yakınlıkları yetişkinliklerinde kurdukları romantik ilişkilerini etkilemektedir (Pines, 1998).

Jung'un en önemli arketiplerinden anima ve animus, insanın androjin olduğunu yani kadınsı ve erkeksi özelliklere birlikte sahip olarak birbirini tamamladığını savunur. Erkeksi ve kadınsı öğelerinin birbirini tamamlaması, bireyin gelişiminde rol oynadığı gibi, romantik ilişkilerindeki uyumda da etkilidir (Pines, 2010).

Üniversite öğrencileri ile yapılan, cinsiyet ve cinsiyet rollerinin bağlanma biçimleri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmaya 445 öğrenci (281 kadın, 164 erkek) katılmıştır. Toplanan verilerin analizi için Yakın İlişkiler Envanteri ve BEM Cinsiyet Roller

Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, katılımcıların bağlanma biçimleri toplumsal cinsiyet rollerine göre anlamlı lde farklılaşırken, biyolojik cinsiyetlere göre farklılaşmamaktadır. Kadınsı zellik gösteren katılımcılar çok korkulu, erkeksi özellik gösteren katılımcılar hem güvenli hem korkulu, androjen katılımcılar ise güvenli bağlanma biçimi göstermişlerdir (Çelikkaleli ve Avcı, 2016).

Kadın ve erkekler için androjen cinsiyet rolünün farklı etkilerinin incelendiği bir çalışmada, androjen kadınların, kadınsı kadınlara göre heteroseksüel ilişkilerde daha samimi oldukları ve duygularını daha az engelledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada, erkeksi kadınların ise androjen kadınlara göre karşı cinste daha popler ve daha az utangaç aynı zamanda daha uyumsuz oldukları sonucuna da ulaşılmıştır (Jones ve Ark., 1978).

Evli ve çalışan 241 kadın bireyin katıldığı bir çalışmada, androjen ve erkeksi özellik gösteren kadınların iş doyumlarının, kadınsı özellik gösteren kadınların evlilik doyumlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (nvar ve Tagay, 2000).

Hem evli hem de çalışan 180 yetişkin katılımcı ile yapılan, cinsiyet rolleri ile evlilik ve iş doyumunun incelendiği çalışmada literatürü destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet ile evlilik doyumunu arasında fark yokken, evlilik doyumunu yüksek bireyler androjen bireylerdir. Aynı çalışmada yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre bireylerin erkeksilik puanları evlilik doyumunun bir yordayıcısıdır (Anar, 2011).

55 yaş ve altı, 2033 evli çift ile yapılan boylamsal bir çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin algılanan evlilik kalitesine etkisi araştırılmıştır. Çiftler 8 yıl boyunca izlenmiş ve araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerini ölçmek için Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum leği ve algılanan evlilik kalitesini ölçmek için Evlilik Mutluluğu, Evlilik Etkileşimi, Evlilik Uyuşmazlığı lekleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan eşitlikçi cinsiyet rolünü benimseyen kadın bireylerde algılanan evlilik kalitesinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır (Amato ve Booth, 1995).

Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumunun evlilik doyumu üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmaya, 144'ü kadın 158'i erkek toplam 302 birey katılmıştır. Evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolü analizleri için Çift Uyum Ölçeği ve BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları literatürdeki birçok çalışmayı destekler niteliktedir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, cinsiyet ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir fark bulunmazken, cinsiyet rolleri ve ilişki doyumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, androjen kadın katılımcıların evlilik doyumları, erkeksi kadın katılımcılara göre daha yüksektir. Kadınsı ve erkeksi özellik gösteren kadınların evlilik doyumları ise, belirsiz cinsiyet rolü gösteren kadınlara göre daha yüksektir (Özbay ve Ark., 2011).

Grush ve Yehl (1979)'ın yapmış oldukları bir araştırmada, ilişki doyumunu belirleyen en büyük etkenlerden birinin çiftlerin cinsiyet rollerine bakış açıları olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmaya göre çiftler birlikte gelenekselci ya da birlikte eşitlikçi cinsiyet rollerine inanıyorlarsa ilişkilerinden aldıkları doyum yüksek olacaktır. Kadın eşitlikçi, erkek geleneksel bir bakış açısına sahip ise, ilişkilerinden alacakları doyum düşük olacaktır.

Çalışan 108 evli çift ile yapılan, evlilikte cinsel rollerin etkisinin incelendiği çalışmada, erkeklerin ve kadınların, feminen ve androjen bireylerle yaşadıkları ilişkilerden, maskülen ve belirsiz bireylerle yaşadıkları ilişkilere göre daha fazla doyum aldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Antill, 1983).

2.4.3. Benlik Saygısı ve İlişki Doyumu

Ülkemizde yürütülen iki farklı çalışmada benlik saygısının psikolojik belirtileri ve yaşam doyumunu yordayan önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çeçen, 2008; Erol, Toprak, Yazıcı ve Erol, 2000). Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörlerin araştırıldığı başka bir çalışmada benlik saygısı ile kişiler arası ilişkilerde önemli rol oynayan utangaçlık arasında ters yönlü bir ilişki bulunmuştur (Yüksek, 2002).

Bireyin duygusal anlamda yakınlaşma becerisi, benlik duygusunun gücü ile doğru orantılıdır (Pines,2010). Aynı zamanda, romantik ilişki bireyi duygusal olarak büyütür özgüvenini artırır ve benlik kavramını güçlendirir (Aron, 1986). Literatürde hem benlik

saygısının ilişki doyumuna etkisini hem de romantik ilişkinin benlik saygısına etkisini inceleyen farklı araştırmalara rastlanmıştır.

Maslow (1970)'a göre ihtiyaçlar hiyerarşisinin en tepesinde yer alan kendini gerçekleştirme, bireyin kendini sevme ve sevebilme becerisini ifade eder. Son u yıl içinde romantik ilişki yaşayan ve yaşamayan bireylerle yapılan bir araştırmada ilişki yaşayan bireylerin, yaşamayanlara göre kendilerini gerçekleştirmiş oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Dieich, 1978; akt. Pines, 2010). Romantik ilişki yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin on hafta boyunca izlendiği boylamsal bir çalışmada, romantik ilişki yaşayan öğrencilerin yaşamayan öğrencilere göre daha özgüvenli ve daha yüksek benlik kavramlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aron ve ark.,1995).

Erikson (1959), yakınlık kurabilmek için kendimizi iyi tanımamız yani benlik duygumuzun güçlü olması gerektiğini savunmuştur (Akt. Pines, 2010). Kacerguis ve Adams (1980)'ın bireylerin öz kimlikleri ve ilişkilerindeki yakınlığı ölçen araştırmalarında Erikson'un bu savını destekleyen sonuçlar çıkmıştır.

Rosenberg Benlik Algısı leği (RSES) ve İlişki Değerlendirme leği (RAS) kullanılarak yapılan, 141 kadın ve 141 erkeğin katıldığı araştırmada, genel korelasyona göre benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğu elde edilmiştir (Schaffhuser ve ark., 2014). Benzer sonuca Orth ve ark. (2012)'nin yaptığı benlik saygısının yaşam boyu gelişim ve önemli yaşam ıktıları üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada da ulaşılmıştır.

avuşoğlu (2004)'na göre benlik saygısı evlilik uyumunu yordamaktadır. (Akt., Kışlak ve avuşoğlu, 2006)

Benlik saygısı yüksek bireyler, kurdukları ikili ilişkilerde pozitif bakış açısına sahiptirler ve partnerlerini tutarlı ve kabul edilebilir olarak algırlar (Baldwin ve Keelan, 1999).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, romantik ilişkisi olan yetişkin kadın bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin ilişki doyumlarını yordayıp yordamadığını incelemeye yönelik, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

3.1.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan romantik ilişkisi olan (flört, sözlü, nişanlı ya da evli) yetişkin 356 kadın birey oluşturmaktadır. Bu 356 kişiye çevrim içi anketler (Google-formlar uygulaması) ile ulaşılmıştır.

Katılımcılara, Gönüllü Olur Formu başta olmak üzere, sırasıyla Kişisel Bilgi Toplama Formu, BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri (BCRE), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSE), ve İlişki Doyum Ölçeği (İİÖ) verilmiştir. Ölçekler ile ilgili yönergeler her bölümün başında yer almıştır.

3.2. Veri toplama araçları

3.2.1. Kişisel Bilgi Toplama Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu formda araştırmaya katılan katılımcıların yaşı, cinsel yönelimi, eğitim durumu ve bunlara ek olarak araştırılan kavramlarla ilişkisel olduğu düşünülen sorular sorulmuştur.

3.2.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSE)

Ölçek, 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. 63 madde ve 12 alt ölçekten oluşur. Bu çalışmada bu alt ölçeklerden ilki Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır.

10 maddeden oluşan ölçekte sorular 1-4 arası (“çok doğru”- “çok yanlış”) derecelendirilmiştir. Soruların yarısı olumlu, diğer yarısı olumsuz cümlelerden oluşmaktadır. Alınan puanın yüksek olması, bireyin düşük benlik saygısına, düşük olması, yüksek benlik saygısına sahip olduğunun göstergesidir (Korkmaz, 1996).

Ölçeğin güvenirlik çalışmaları iç tutarlılık analizleri ile farklı yıllarda yapılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

1989 yılında, Pelham ve Swann tarafından 486 öğrencinin katılımıyla yapılan çalışmada, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .82, 1993 yılında, Kernis, Cornell ve arkadaşlarının yaptığı, 97 kişilik üniversite öğrenci örnekleminde, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .91, 1993 yılında Woike ve Baumgardner’ın 130 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Yapılan bu üç çalışmada da ölçeğin 10 maddesi 5 basamaklı likert tipi ölçek olarak kullanılmıştır (Korkmaz, 1996).

Silber ve Tippett (1965) tarafından yapılan uygunluk geçerlik çalışmalarında Benlik Saygısı Ölçeği ve Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri arasındaki korelasyon .59 bulunmuştur (Robinson ve Shaver, 1980; akt. Korkmaz, 1996).

Ülkemizdeki güvenirlik çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından 205 lise öğrencisi ile yapılmıştır. 4 hafta arayla yapılan test-tekrar test yöntemi de kullanılarak, ölçeğin güvenirlik katsayısı .75 bulunmuştur (Korkmaz, 1996).

Ölçeğin geçerlik çalışmalarında ise, psikiyatrik görüşmeler kullanılmış ve geçerlik katsayısı .71 olarak bulunmuştur (Korkmaz, 1996).

3.2.3. BEM Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE)

Ölçek, 1974 yılında Bem tarafından geliştirilmiş, Türkçe’ye Dökmen (1991) tarafından uyarlanmıştır. Kadınlık, Erkeklik ve Sosyal Kabul Edilirlik olmak üzere üç alt ölçekten

oluşmaktadır (Dökmen, 1991). Araştırmamızda, Kadınlık ve Erkeklik alt ölçekleri kullanılacaktır.

Kadınlık ve Erkeklik ölçeklerinde 20 kadınsı, 20 erkeksi sıfat içeren toplam 40 madde vardır. Bu maddeler tek bir ölçekte ve karışık sıra ile uygulanmaktadır. Bu sıfatların bireyi ne derece tanımladığını ölçmek için “1=Hiç uygun değil, 7=Tamamen uygun” anlamına gelen likert tipi ölçüm aracı kullanılmaktadır. Ölçekten Kadınsılık ve Erkeksilik olarak iki tür puan elde edilmektedir. Bu puanların ortancalarına göre dört grup cinsiyet rolü belirlenmektedir. Kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz. Kadınsılık puanı kadınsılık ortancasının üstünde erkeksilik puanı erkeksilik ortancasının altında olanlar “kadınsı”, erkeksilik puanı erkeksilik ortancasının üstünde, kadınsılık puanı kadınsılık ortancasının altında olanlar “erkeksi”, kadınsılık ve erkeksilik puanı, kadınsılık ve erkeksilik ortancasının üstünde olanlar “androjen” ve kadınsılık ve erkeksilik puanı, kadınsılık ve erkeksilik ortancasının altında olanlar “belirsiz” cinsiyet rolü olarak kabul edilmektedir (Dökmen, 1991).

Ölçeğin orijinal psikometrik özellikleri ise şöyledir (Bem, 1974): iki farklı örnekleme yapılan çalışmada iç tutarlılık alfa katsayıları, Kadınsılık için .80, .82, Erkeksilik için .86, .86 olarak bulunmuştur. Dört hafta arayla yapılan test-tekrar test güvenilirliği, K için $r=.90$, E için $r=.90$ 'dır. Kadınlar ve erkekler beraber olmak üzere, Kadınsılık medyanı 4.90 ve Erkeksilik medyanı da 4.95; sadece kadınlar için K medyanı 5.10 ve E medyanı 4.80; sadece erkekler için K medyanı 4.60 ve E medyanı 5.10 olarak verilmektedir (Bem, 1981; akt. Tanaydın, 2017). BCRE Türkiye’de ilk defa 1987 yılında Kavuncu tarafından Türk toplumuna uyarlanmıştır.

Ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışması Dökmen (1991) tarafından tekrarlanmıştır. Geçerlik çalışmasında Kandiyoti tarafından geliştirilen ‘Cinsiyet Rollerine İlgili Kalıp Yargı Ölçeği’ni kullanmış ve bu ölçeğin kadınlık ve erkeklik alt ölçekleri ile BCRE'nin Kadınsılık ve Erkeksilik ölçekleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (K için, $r=.51$, $e<.05$; E için $r=.63$, $p_<.05$; $n=100$). Bu sonuçlara göre ölçeklerin geçerliği için kanıt olarak Kabul edilmiştir. BCRE'nin iki yarı güvenilirlik katsayısı da ($n=100$) K için .77 ve E için .71 bulunmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bulgular, ölçeğin

cinsiyet rollerinin farklı boyutlarının ölçülmesinde güvenilir bir araç olarak kullanılabileceğine işaret etmektedir.

3.2.4. İlişki Doyumu Ölçeği (İİÖ)

Ölçek Rusbult, Martz ve Agnew tarafından 1998 yılında geliştirilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçeğin 3 alt boyutu vardır. Araştırmamızda, “ilişki doyumu” alt ölçeği kullanılmıştır.

Ölçekte toplam 10 madde vardır. İlk beş madde 1 (tamamen yanlış) ve 4 (tamamıyla doğru), diğer maddeler ise 1 (tamamen yanlış) ve 9 (tamamıyla doğru) arasında değer verilerek likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmektedir.

Rusbult ve arkadaşları tarafından 1998 yılında yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında, ilişki doyumu için Cronbach alpha iç tutarlık katsayıları .92 ve .95 arasında değiştiği gözlenmiştir. Faktör analizi Varimaks eksen döndürme yöntemi kullanılarak yapılmış ve maddelerin ölçmeyi amaçladığı faktörler altında yer aldığı görülmüştür (Büyükşahin ve ark., 2005).

Ölçek, 2005 yılında Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (Büyükşahin, 2005).

Ölçeğin ölçüt geçerliliği için Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği kısa form (LAS) kullanılmış ve alt ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları, .45 ve .67 olarak, beklenen yönde ve anlamlı bulunmuştur.

İİÖ'nin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ise .84 ve .90 arasındadır.

3.3.Uygulama

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır, katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi veren Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu verilmiştir. Katılımcılara sırasıyla Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu, BEM Cinsiyet Roller Ölçeği, İlişki Doyum Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği verilmiştir. Formları doldurmak

yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Veriler internet üzerinden toplanmış olup, veri toplama sırasında anketleri doldurmaktan vazgeçen kişiler çalışmaya dahil edilmemiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmada istatistiksel programlardan olan SPSS v25.0 kullanılmıştır. Kullanılan testler, tanımlayıcı istatistikler (frekans analizi, betimsel istatistikler, bağımsız grup karşılaştırmaları (Bağımsız T testi, One-Way ANOVA), korelasyon analizidir. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılmıştır. Verilerin analizinde normallik sınamaları yapılmıştır ve parametrik testlerden faydalanılmıştır. Bağımsız iki grubun ortalamaları karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında One-Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Ölçekler arasındaki ilişki korelasyon analiziyle incelenmiş, ve ilişki katsayısı Spearman korelasyon katsayısı olarak gösterilmiştir. Korelasyon analizi değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü gösterir. Korelasyon katsayısının negatif veya pozitif olması ilişkinin yönünü belirler. Bu katsayı 0,20'den küçük ise zayıf ilişki, 0,20-0,50 arası orta, 0,50 üzeri ise güçlü ilişkiyi gösterir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Tablo 4.1’de örneklemin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzdeler verilmiştir.

Tablo 4.1.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri (n=356)

Değişkenler		N	%	Ort (ss)
Yaş (ort, ss)		356	100	30,53 (8,86)
Cinsel Yönelim	Heteroseksüel	296	83,1	
	Homoseksüel	8	2,2	
	Biseksüel	12	3,4	
	Diğer	40	11,2	
Eğitim	İlköğretim (İlkokul-Ortaokul-Lise)	36	10,1	
	Üniversite	195	54,8	
	Lisansüstü	125	35,1	
Çalışma Durumu	Çalışıyor	202	56,7	
	Çalışmıyor	154	43,3	
Gelir Düzeyi	1300 TL'den az	49	13,8	
	1301-3500 TL	96	27	
	3501-4500 TL	85	23,9	
	4501 TL'den yüksek	126	35,4	
Şuanki İlişki Durumu	Flört	148	41,6	
	Sözlü-Nişanlı	41	11,5	
	Evli	167	46,9	
Daha Önce Evlilik Deneyimi	Evet	28	7,9	
	Hayır	328	92,1	
Çocuk sahibi	Evet	120	33,7	
	Hayır	236	66,3	
Partner ya da Eşin Eğitim Durumu	İlköğretim (İlkokul-Ortaokul-Lise)	55	15,4	
	Üniversite	223	62,6	
	Lisansüstü	78	21,9	
Ruhsal bir sorun ya da hastalık sebebiyle daha önce tedavi olundu mu?	Evet	113	31,7	
	Hayır	243	68,3	
Ruhsal bir sorun ya da hastalık sebebiyle daha önce ilaç kullanıldı mı?	Evet	74	20,8	
	Hayır	282	79,2	
Ruhsal bir sorun ya da hastalık sebebiyle şu an ilaç kullanılıyor mu?	Evet	20	5,6	
	Hayır	336	94,4	

4.2. Demografik Bilgiler ve Ölçek Skorlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların, BEM Cinsiyet Rolü Ölçeğinden aldıkları kadınsılık ve erkeksilik puanlarının ortancaları alınmıştır. Buna göre örneklem dört gruba ayrılmıştır. Gruplar sırasıyla; “kadınsı”, “erkeksi”, “androjen” ve “belirsiz” cinsiyet rolüdür. “Kadınsı” cinsiyet rolü grubuna girenlerin kadınsılık puanları ortancanın üzerinde erkeksilik puanları ise ortancanın altındadır (n=63) “Erkeksi” cinsiyet rolü grubuna girenlerin erkeksilik puanları ortancanın üstünde kadınsılık puanları ise ortancanın altındadır (n=84). “Androjen” cinsiyet rolü grubuna girenlerin hem kadınsılık hem de erkeksilik puanları

ortancanın üstünde (n=105) ve “belirsiz” cinsiyet rolü grubuna girenlerin hem kadınsılık hem de erkeksilik puanları ortancanın altındadır (n=104).

Tablo 4.2.1 bu dört gruba ait demografik bilgilerin ve ölçek skorlarının karşılaştırmasını göstermektedir. Tabloya göre, toplumsal cinsiyet rolleri, bireyin eğitim durumu, psikolojik destek ve psikiyatrik ilaç kullanımı açısından karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı fark gözlenmemiştir. Diğer değişkenler ele alındığında yaş, cinsel yönelim, gelir düzeyi, çalışma durumu, ilişki durumu, daha önceki evlilik deneyimi ve çocuk sahibi olma bakımından chi square testi sonucunda cinsiyet rolleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Yaş faktörüne bakıldığında “androjen” bireyler daha yaşlı, “belirsiz” cinsiyet rolündeki bireyler daha gençtir.

Cinsiyet rolleri cinsel yönelim açısından incelendiğinde, kendilerini heteroseksüel, homoseksüel ve biseksüel olarak belirten katılımcılar yüksek oranda “belirsiz” cinsiyet rolünü benimsemişlerdir. “diğer” seçeneğini işaretleyen katılımcılar ise yüksek oranda “androjen” cinsiyet rolü özellikleri göstermektedirler.

Çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre daha erkeksi özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma durumu ile paralel olarak ekonomik düzeyi yüksek kadınlar düşük olanlara göre daha çok erkeksi ve kadınsı özelliklere sahip olmakta ve “androjen” cinsiyet rolünü benimsemektedirler.

Cinsiyet rolleri bireylerin ilişki durumlarına ve çocuk sahibi olup olmamalarına göre de anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre evli ve/veya çocuğu olan kadınlar flört ilişkisi içindeki ve/veya çocuk sahibi olmayan kadınlara göre daha “androjen” özellikler gösterirlerken, flört ilişkisi içindeki ya da çocuğu olmayan kadın bireyler daha çok “belirsiz” rolü benimsemişlerdir. Daha önce evlilik deneyimi olan kadınlar, evlilik deneyimi olmayan kadınlara göre daha erkeksidirler.

Grupların karşılaştırıldığı varyans analizlerinde bu ara değişkenler kontrol edilmiştir. Takip edilen bölümde kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz cinsiyet rolleri post hoc analizleri ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.2.1. Demografik Bilgiler ve Öçek Skorlarının Karşılaştırılması

	Kadını (%) (n=63)	Erkeksi (%) (n=84)	Androjen (%) (n=105)	Belirsiz (%) (n=104)	F/x ²	P
Yaş (ort, ss)	29,8 (7,63)	31,73 (8,51)	33,13 (9,73)	27,37 (7,94)	8,62	0,00
Cinsel Yönelim						
Heteroseksüel	18,90	24,70	27,40	29,10		
Homoseksüel	0,00	25,00	12,50	62,50	2,70	0,05
Biseksüel	8,30	8,30	8,30	75,00		
Diğer	15,00	20,00	55,00	10,00		
Eğitim						
İlköğretim	13,9	11,1	44,40	30,60		
Üniversite	17,9	23,1	30,30	28,70	2,59	0,05
Lisansüstü	18,4	28,0	24,00	29,60		
Çalışma Durumu						
Çalışıyor	17,8	26,7	32,70	22,80	3,46	0,02
Çalışmıyor	17,5	19,5	25,30	37,70		
Gelir Düzeyi						
1300 TL'den az	24,5	14,3	18,40	42,90		
1301-3500 TL	27,1	16,7	27,10	29,20	10,87	0,00
3501-4500 TL	15,3	21,2	24,70	38,80		
4501 TL'den yüksek	9,5	34,1	38,90	17,50		
İlişki Durumu						
Flört	16,9	23,0	18,90	41,20		
Sözlü-Nişanlı	19,5	14,6	31,70	34,10	8,67	0,00
Evli	18	26,3	38,30	17,40		
Daha Önce Evlilik Deneyimi						
Evet	14,3	35,7	46,40	3,60	4,05	0,01
Hayır	18	22,6	28,00	31,40		
Çocuk sahibi						
Evet	14,2	25,8	42,50	17,50	7,19	0,00
Hayır	19,5	22,5	22,90	35,20		

* $P < 0,05$

Tablo 4.2.1. Demografik Bilgiler ve Ölçek Skorlarının Karşılaştırılması (Devam)

	Kadını (%) (n=63)	Erkeksi (%) (n=84)	Androjen (%) (n=105)	Belirsiz (%) (n=104)	F/x ²	P
Partner ya da Eşin Eğitim Durumu						
İlköğretim	12,7	10,9	54,50	21,80		
Üniversite	19,3	22,4	25,60	32,70	7,06	0,00
Lisansüstü	16,7	35,9	23,10	24,40		
Ruhsal bir sorun ya da hastalık sebebiyle daha önce tedavi olundu mu?						
Evet	15,9	24,8	23,00	36,30		
Hayır	18,5	23	32,50	25,90	1,87	0,13
Ruhsal bir sorun ya da hastalık sebebiyle daha önce ilaç kullanıldı mı?						
Evet	17,6	25,7	31,10	25,70		
Hayır	17,7	23	29,10	30,10	0,22	0,88
Ruhsal bir sorun ya da hastalık sebebiyle şu an ilaç kullanılıyor mu?						
Evet	20	35	30,00	15,00		
Hayır	17,6	22,9	29,5	30,1	0,9	0,44
İlişki Doyumu (ort, ss)	2,93 (0,63)	2,89 (0,59)	3,04 (0,60)	2,65 (0,66)	7,45	0,00
Benlik Saygısı (ort, ss)	1,09 (1,16)	0,62 (0,99)	0,6 (0,76)	1,13 (1,20)	7,58	0,00

* $P < 0,05$

4.3. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerinin Benlik Saygısı ve İlişki Doyumu Puanları Bakımından Karşılaştırılması

4.3.1. Benlik Saygısı

Bireylerin benlik saygısı puanları da cinsiyet rollerine göre anlamlı derecede farklılaşmıştır. Elde edilen sonuçlara göre benlik saygısı yüksekten düşüğe doğru “androjen”, “erkeksi”, “kadınsı” ve “belirsiz” cinsiyet rolü olarak sıralanmaktadır ($p < .05$). Bunu takiben yapılan post hoc analizlerinde (Scheffe) “Androjen” ve “erkeksi” cinsiyet rolleri arasında benlik saygıları açısından anlamlı fark bulunmaz iken “androjen” ve “erkeksi” cinsiyet rolleri ile “kadınsı” ve “belirsiz” cinsiyet rolleri arasında anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Grupların arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.3.2.1. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri (Kadınsı ve belirsiz cinsiyet rolü)

		Mean Difference
Kadınsı	Erkeksi	.46*
	Androjen	.49*
	Belirsiz	-.04
Belirsiz	Kadınsı	.04
	Erkeksi	.51*
	Androjen	.53*

* $p < 0,05$

Androjen > Kadınsı

Androjen > Belirsiz

Erkeksi > Kadınsı

Erkeksi > Belirsiz

4.3.2. İlişki Doyumu

İlişki doyumu puanları, cinsiyet rollerine göre anlamlı derecede farklılaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilişki doyumu yüksekten düşüğe doğru “androjen”, “kadınsı”, “erkeksi”

ve “belirsiz” cinsiyet rolü olarak sıralanmaktadır ($p<.05$). Bunu takiben yapılan post-hoc analizlerinde (Scheffe) “kadınsı”, “erkeksi” ve “androjen” grupların ilişki doyumları puanları birbirinden anlamlı şekilde farklılık gözlemlenmezken, “kadınsı” ve “androjen” cinsiyet rolleri ile “belirsiz” cinsiyet rollerinin ilişki doyumları arasında anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.3.1.1. Cinsiyet rolleri arasındaki ortalama farklılıkları ve anlamlılık değerleri (Belirsiz cinsiyet rolü)

		Mean Differance
Belirsiz	Kadınsı	-.28*
	Erkeksi	-.24
	Androjen	-.40*

* $p<0,05$

Androjen > Belirsiz

Kadınsı > Belirsiz

4.4. İlişki Doyumu ve Benlik Saygısı Puanlarının Karşılaştırılması

Pearson korelasyon analizine göre ilişki doyumu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü bir korelasyon vardır ($r=-0,19^{**}$, $p<0,01$). Kullanılan Rosenberg Benlik Saygısı ölçeğinde, alınan yüksek puanlar düşük benlik saygısını, düşük puanlar ise yüksek benlik saygısını ifade etmektedirler. Bu bilgi ışığında sonuçlar değerlendirildiğinde bireylerin ilişki doyumları arttıkça benlik saygıları artmakta ya da benlik saygıları arttıkça ilişki doyumları artmaktadır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA VE SONUÇLAR

5.1.Tartışma

Araştırmanın örneklemini 19 yaş üstü ilişkisi olan kadın 356 kadın birey oluşturmaktadır. Daha önce yapılmış olan farklı araştırmalar incelendiğinde, toplumsal cinsiyetin hem benlik saygısı hem de ilişki doyumu üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Bu çalışma ile bu üç değişkenin bir arada incelenmesi ve birbirleriyle olan ilişkinin anlaşılmasıyla, bu konuda yapılan çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu bölümde, bulgular kısmından elde edilen veriler, literatürdeki benzer çalışmalar ışığında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmada sosyodemografik değişkenler ile toplumsal cinsiyet rolleri ve benlik saygısının ilişki doyumu üzerindeki ilişkisini incelemek amacıyla yapılan analizlerde; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, psikolojik destek ve psikiyatrik ilaç kullanımı gibi katılımcılardan alınan bilgiler kontrol edilmiştir. Sonuç olarak yaş, eğitim durumu ve ilaç değişkenlerinin etkileri tüm katılımcılar için eşit olduğu varsayılmış ve analizler bu şekilde gerçekleştirilebilmiştir.

5.1.1. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerine ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Toplumsal cinsiyet rolleri, biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürden kültüre değişen bir kavramdır. Günümüzde, toplumsal cinsiyet rolleri “kadınsı”, “erkeksi”, “androjen” ve “belirsiz” olarak dört gruba ayrılır. Bem (1974)’e göre eğer birey yüksek miktarda kadınsı, düşük miktarda erkeksi özelliklere sahip ise “kadınsı” (feminine), yüksek miktarda erkeksi düşük miktarda kadınsı özelliklere sahip ise “erkeksi” (masculine) cinsiyet rolü

eğilimlidir. Eğer birey yüksek miktarda kadınsı ve erkeksi özelliklere sahipse “androjen” (androgyn) ve kadınsı ya da erkeksi özelliklere çok az miktarda sahip ise “belirsiz” (undifferentiated) cinsiyet rolü olarak adlandırılır.

Bem (1983) “cinsiyet tipllemeli” olarak adlandırılan “kadınsı” ve “erkeksi” bireylerin biyolojik cinsiyetlerinden beklenen tutum ve davranışlara uygun davranma konusunda güdülendiklerini savunur. Bunun aksine, “cinsiyet tipllemeli olmayan” olarak adlandırılan “androjen” ve “belirsiz” cinsiyet rolünü benimseyen bireylerin ise biyolojik cinsiyetlerinden bağımsız olarak esnek tutum ve davranışlar sergilediklerini belirtir.

Bireyin benimsediği toplumsal cinsiyet rolleri birçok etkene bağlı olarak değişir. Bu bölümde araştırma bulgularımıza göre toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşmasını etkileyen sosyodemografik özellikleri literatürde yapılan benzer çalışmalar ışığında inceleyeceğiz.

Araştırma bulgularına göre, toplumsal cinsiyet rolleri ve yaş arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kadın bireyler yaşlandıkça daha çok sayıda erkeksi ve kadınsı özellikler edinmekte ve “androjen” cinsiyet rolünü benimsemektedir. Bu çalışma Türkiye’nin farklı illerinde yaşayan kadın bireyler ile yapılmıştır. Ataerkil bir toplum olan toplumumuzda cinsiyet tipllemeli rollere yani kadınların kadınsı, erkeklerin erkeksi cinsiyet rolüne eğilimleri beklenmelidir. Örneklem yaş faktörüne göre değerlendirildiğinde “kadınsı”, “erkeksi” ve “androjen” bireyler arasında anlamlı bir farklılaşma yokken, “androjen” ve “erkeksi” kadınlar “belirsiz” cinsiyet rolü eğiliminde olan kadınlardan anlamlı derecede farklılaşmışlardır. Bu bulgu da kadınların yaşlandıkça daha çok sayıda erkeksi özellikler edindiği anlamına gelmektedir. Cinsiyet rollerinin yaşa bağlı değişimin neden olduğuna dair literatürde bir çalışma bulunamamıştır. Ancak yaşa bağlı değişim, kadınların yaşam deneyimlerinin yanında eğitim düzeylerin artması ile açıklanabilir. 2018 TÜİK verileri de eğitim konusundaki görüşü destekler niteliktedir. Verilere göre 25 yaş üzeri kadınların en az bir eğitim düzeyini tamamlama oranı artmaktadır.

Literatürde yaş faktörünün toplumsal cinsiyet rollerine neden etki ettiği konusunda bir araştırmaya rastlanmasa da yaşın değiştikçe cinsiyet rollerinin de farklılaştığına dair

çalışmalar vardır. Erkek bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelediği başka bir çalışmada, bizim bulgularımıza paralel sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 25 yaş ve altındaki genç bireylerin 26-45 ve 46+ yaş grubundaki bireylere göre “kadınsı” cinsiyet rolüne daha “eşitlikçi tutum” içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Özmete ve Yanardağ, 2016).

Bu bulgunun aksine, literatürde yer alan, yaş ortalamaları 21.17 olan üniversite öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşlerinin incelendiği başka bir araştırmada, birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri ile toplumsal cinsiyet tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Aylaz ve ark., 2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelendiği bir çalışmada yine yaşın toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına etkisinin olmadığı sonucu elde edilmiştir (Zeyneloğlu, 2008).

Yaşın etkisinin görünmediği çalışmalarda, yaş ortalamasının düşük olmasının etkisi olduğu, bizim çalışmamızda ise yaş ortalamasının 30,53 olması ve bireyin yaşam deneyimi artması sebebiyle böyle bir sonuç çıktığı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre cinsel yönelim ile cinsiyet rolleri arasında anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%83,1) cinsel yönelimini heteroseksüel olarak belirtmiştir. Cinsel yönelimini “diğer” olarak işaretlenen ikinci çoğunluk örneklemin %11,2’lik kısmını oluşturmuştur. Kendisini heteroseksüel, homoseksüel ya da biseksüel olarak tanımlayan kadın bireylerin cinsiyet rolü “belirsiz” iken, “diğer” seçeneğini işaretlenen bireylerin cinsiyet rolü “androjen” olarak bulunmuştur. Bu sonuç, bireylerin cinsel yönelimleri doğrultusunda, cinsiyet rolleri karmaşası yaşadıklarının bir göstergesi olabilir. Kendini kategorileştirilen herhangi bir cinsiyet rolüne ait hissetmeyen bireylerin ise yüksek miktarda kadınsı ve erkeksi özellikler benimsedikleri görünmektedir. Sosyodemografik özelliklerin sorgulandığı ölçekte cinsel yönelim için sorulan sorudaki “diğer” seçeneği örneklemin %10’u tarafından işaretlenmiş ve bu seçimin neden yapıldığı konusunda bilgi alınmamıştır. Bu seçim ölçeği cevaplandıran kişilerin bu kavramların anlamlarını bilmemesiden ya da cinsel kimliğini

açıklamak istemediğinden kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla buradan alınan sonuç doğru değerlendirme için bize net bilgi vermemektedir.

Çalışmamızda yaşın ilerlemesi ile bireylerin daha çok erkeksi ve kadınsı özellikler edinmeleri yani “androjen” rol eğiliminde olmaları saptanırken, eğitim düzeyi arttıkça bireyler daha çok belirsiz rol eğiliminde olmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe yaşın da arttığını düşünürsek elde edilen sonuçlar birbiri ile çelişmektedir. Ancak bu sonuç öğrenci olan bireylerin çalışma ve özel hayatlarını ötelemeleri dolayısıyla herhangi bir rolü benimseyememeleri olarak açıklanabilir.

Cinsiyet rolleri ile çalışma durumu arasında anlamlı ölçüde farklılık bulunmuştur. Bu bulguya göre çalışan kadınlar yüksek oranda “androjen” cinsiyet rolü sergilerlerken, çalışmayanlar yüksek oranda “belirsiz” cinsiyet rolünü benimsemişlerdir.

Bu sonuç çalışan kadınların çok sayıda erkeksi ve kadınsı özellikler edindiğini göstermektedir. Çalışma hayatı gözönüne alındığında, iş yaşamında ön plana çıkmak için başarılı olmak, başarılı olmak için de erkeksi rolü üstlenmek gerekmektedir. Ayrıca erkeksilik kendi ayakları üzerinde durabilmek anlamına gelir (Cortese, 2003; akt. Anar, 2011). BCRE’nde özgüven, idealistlik, otorite, mantıklı olma, güç gibi özellikler erkeksiliği ifade etmektedir (Bem, 1974). Çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre daha erkeksi özellikler göstermeleri bu bilgi ışığında açıklanabilir.

Diğer taraftan çalışmamızda çalışmayan kadınların çoğunluğunun “belirsiz” cinsiyet rolünü benimsedikleri görülmektedir. Gelenekselci olan toplumumuzda evde oturan kadının “ev kadını” olarak değerlendirilmekte ve ev kadınlarının da daha çok “kadınsı” rol üstleneceği düşünülmektedir. Ancak sonuçlar çalışmayan kadınların “belirsiz” rolü benimsediklerini göstermiştir. Bu sonucu daha iyi analiz edebilmek için bireylerin meslekleri konusunda bilgi sahibi olmamız gereklidir. Örnekleme katılan çalışmayan kadın bireylerin her biri ev kadını olmayabilir ve sonuç da bu sebeple bu şekilde çıkmış olabilir.

İş hayatında başarılı olmak için bir diğer koşul da ortamın talep ettiği esnekliği gösterebilmeyi gerektirmektedir (Baştuğ ve Kuru, 2009). Bu da ister kadın ister erkek

olsun iş hayatında bireylerden hem feminen hem de maskülen davranış özelliklerinin talep edildiği anlamına gelmektedir. Hem kadınsı hem de erkeksi özellik gösteren androjen bireyler farklı durumlara kolay uyum sağlayan ve daha esnek yapıya sahip bireylerdir (Tzuriel, 1984). Çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre daha kadınsı ve erkeksi özellikler göstermeleri bu bilgi ışığında açıklanabilir.

Cinsiyet rolleri ile gelir düzeyi arasında da anlamlı ölçüde farklılık bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre kadınların gelirleri arttıkça cinsiyet rolleri belirsizden androjen cinsiyet rolüne doğru değişim göstermektedir. Yani kadınlar, gelir elde ettikçe daha çok kadınsı ve erkeksi özellik sergilemektedir. Bu sonuç çalışma ortamında ihtiyaç duyulan erkeksi ve kadınsı özelliklerin yanında kadınların erkesiliği algılamaları yönünde de açıklanabilir. Toplumsal cinsiyet ve gelir düzeyi ile ilgili yapılan bir çalışmada, erkeğe uygun işlerin daha yüksek, kadına uygun işlerin daha az gelir getirdiğine ilişkin algı ortaya çıkmıştır (Gediz Gelegen 2002; akt. Urhan ve Etiler, 2011). Gelir düzeyinin yükselmesi ile bireyin kendini daha erkeksi hissetmesi erkesiliğe yüklenen anlam ile açıklanabilir.

İlişki durumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında ilişki incelendiğinde evli olan bireylerin çoğunluğu “androjen”, flörtü olan bireylerin çoğunluğu “belirsiz” cinsiyet rolüne sahip olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sağlıklı ilişkiler için olumlu iletişim becerilerinin önemi oldukça yüksektir. Evliliğin boşanma ile sonuçlanmaması için sağlıklı iletişim becerilerine sahip olmak önemlidir (Duran ve Hamamcı, 2010). Yapılan araştırmalarda “androjen” bireylerin “kadınsı” ya da “erkeksi” bireylere göre iletişim becerilerinin daha iyi olduğu ileri sürülmektedir (Görmüş, Aydın ve Ergin, 2013). Bu sebeptendir ki, bireylerin ilişki durumuna göre cinsiyet rolleri de farklılık göstermektedir.

Literatüre bakıldığında ilişki durumu ile cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcuttur. Yaş ortalamaları 20.55 olan 917 öğrenci ile yapılan bir çalışmada, flörtü olan bireylerin çoğunluğunun “androjen”, flörtü olmayan bireylerin çoğunluğunun “belirsiz” cinsiyet rolünü benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Uçtu ve Karahan, 2016). Araştırmamızın örneklemini sadece romantik ilişkisi olan bireyler oluşturduğundan sonuçlar ilişkisi olmayan bireyler hakkında bilgi vermiyor olsa da araştırma sonucunda

bulunan ilişki durumunun cinsiyet rolleri üzerindeki etkisi literatür ile tutarlılık göstermektedir.

Daha önceki evlilik deneyimi ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında da anlamlı derecede farklılık vardır. Araştırmaya katılan daha önce evlilik deneyimi olan kadınların büyük çoğunluğu “androjen” özellik gösterirken, evlilik deneyimi olmayan kadınların büyük çoğunluğu “belirsiz” cinsiyet rolü özelliği göstermektedir. Bu sonucun iki farklı sebebi olabilir. Birincisi kadının çok sayıda erkeksi özellikler göstermesi ilişkide çatışma yaratmış ve evlilik ilişkisi boşanma ile sonuçlanmış olabilir. Literatüde erkeksi kadınların daha ilgi çekici ancak uyumsuz olduklarına dair araştırmalar bulunmaktadır (Örn. Jones ve ark., 1978). İkinci sebep ise boşanmış kadınların boşanma sonrası sorunlarla başa çıkması için gereken erkeksi özellikleri edinmiş olmaları olabilir. Boşanma sonrası en çok karşılaşılan sorunlar, çevre baskısı, erkeklerin tacizi, çocuklara duyulan özlem ve ekonomik sıkıntılar olarak sıralanabilir (Arıkan, 1996; akt. Can ve Aksu, 2016).

Bu sonuç çocuk sahibi olan ve olmayan kadınlar için de aynıdır. Erkeksi ve kadınsı rolü benimseyen katılımcı kadınların çoğunluğu çocuk sahibi iken, her iki cinsiyet rolünü de benimsemeyen bireylerin çocukları yoktur. İş yaşamındaki gibi annelerden de çok yönlü özelliklere sahip olması beklentisi, çocuğu olan ve olmayan bireyler arasındaki bu farkın sebebi olarak düşünülebilir.

Bireylerin partnerlerinin eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki anlamlı fark incelendiğinde, partnerleri ilköğretim mezunu olan kadınların “androjen” rol edinmelerinin sebebi eğitim seviyesi düşük bireylerin becerilerinin romantik ilişkide yeterli gelmemesi bu sebeple diğer tarafın hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri geliştirmek durumunda olduğu anlamına gelebilir. Partneri üniversite mezunu olan kadınların “belirsiz” cinsiyet rolünü benimsemiş olmaları ise kültürümüz ile açıklanabilir. Her ne kadar eğitim seviyesi yüksek de olsa ataerkil toplumlarda erkek, egemen olmak, önde olmak, erkeksi özellikleri kendi elinde bulundurmaya istemektir. Partneri üniversite mezunu olan bireylerin “belirsiz” cinsiyet rolü benimsemesinden ziyade üniversite mezunu erkeklerin “belirsiz” cinsiyet rolündeki kadınları romantik ilişki ya da evlilik için seçiyor oldukları düşünülebilir. Burada bu bakış açısı ile “kadınsı” rolün daha tercih

edilmesi gerektiği düşünülebilir. Ancak “kadınsı”, “erkeksi” ve “androjen” roller bir nevi kimlik olarak algılanabilir. Kadınsılık namus ile ilişkilendirildiği için bu özellikleri sergileyen kadınlardansa belirsiz cinsiyet rolünü benimseyen bireyler bu kişiler için tercih sebebi olabilir. Partneri lisansüstü eğitime sahip bireylerin erkeksi özelliklere sahip olması ise eğitimleri ile paralel kariyerleri olma ihtimali ile açıklanabilir.

Ayrıca araştırmamızda cinsiyet rolleri ile daha önce ruhsal ya da psikolojik nedenle tedavi görmüş, bu sebeple daha önce ilaç kullanmış ya da kullanan bireyler arasında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamıştır. Kültüre bağlı olarak değişiklik gösteren toplumsal cinsiyet’in, bireyden beklenenler davranış ve tutumlar ile bireyin kendine özgü davranış ve tutumlarının yadırganması, cezalandırılması ve bunun gibi etkenler göz nünde bulundurulmuş yaşıyan baskının psikolojik sorun yaratabileceği düşünülse de araştırma sonuçlarımızda ve literatürdeki herhangi bir bulguda bu tür sonuçlara ulaşamamıştır.

5.1.2. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerini ile Benlik Saygısı Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Cinsiyet rolleri ve benlik saygısı ilişkisi Bowen’ın “benliğin farklılaşması” kavramı ile açıklanabilir. Aile terapisi öncülerinden Murray Bowen (1976, 1978) “benliğin farklılaşması” kavramını geliştirmiştir. Bowen’a göre benliğin farklılaşması, bireyin diğer insanlardan bağımsız varolması ve duygu ve düşüncelerini ayırt edebilmesi anlamına gelmektedir. Farklılaşmış bireyler, seçimlerini kimsenin etkisi altında kalmadan kendi özgür iradeleri ile yaparlar. Bu bireylerin benlik duyguları gelişmiştir ve yaptıkları seçimler konusunda duruşları nettir. Değişen durumlara karşı uyum sağlama kabiliyetleri yüksektir. Farklılaşmamış bireyler ise karar verme konusunda topluma bağlı hareket ederler. Bu bireylerde verdikleri karar doğrultusunda onay alıp alamayacakları önemlidir. Mantıklı davranmaktansa duyguları ile karar verirler.(Akt. Polat ve İlhan, 2018).

Araştırma bulgularımıza göre kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz cinsiyet rolü eğilimindeki bireylerin benlik saygıları farklı düzeydedir. Yani toplumsal cinsiyet rolleri ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre “androjen” ya da “erkeksi” rolü benimseyen bireyler arasında benlik saygısı açısından anlamlı bir

farklılık gözlenmez iken bu iki grup “kadınsı” ve “belirsiz” cinsiyet rollerine göre daha yüksek benlik saygısına sahiptir.

Bem cinsiyet rolü envanterine göre erkeksilik mantıklı, girişken, güçlü, riski göze alabilen gibi özellikler ile tanımlanırken, benliğin farklılaşması kavramı açısından farklılaşmış bireylerin de özelliklerini tanımlamaktadır. Diğer yandan ölçek kadınsılığı anlayışlı, hassas, duygusal gibi özelliklerle tanımlamaktadır (Dökmen, 1999). Yani erkeksi özellikler farklılaşmayı destekleyen özelliklerdir. Bu nedenledir ki kadınların çok sayıda erkeksi özellik edinmeleri farklılaşmaları, dolayısıyla da benlik saygılarının yüksek düzeyde oluşu olarak açıklanabilir.

Bu bulguyu literatürdeki birçok araştırma desteklemektedir. Toplumumuzda erkek çocuklarının daha aktif ve dışa dönük yetiştirilmelerinin aksine kız çocuklarının daha bağımlı ve içe dönük yetiştirilmelerinin kız çocuklarının cinsel kimlik gelişimlerinde olumsuz etkiye sebep olduğunu, bu sebeple erkek olmayı daha üstün gören kız çocuklarının kadınsı özellikler edinmektense, erkeksi özellikler edinmeyi istedikleri gibi sonuçlara ulaşan araştırmalar mevcuttur (Gray, 1957; Sunar, 1982; Polat, 1986; akt. Aydın ve Kavuncu, 1991).

Amerika’da yapılan bir çalışmada ise erkeksi özellikler ile yüksek benlik saygısının ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmaya göre, güçlü, rekabetçi, özgürlükçü olmak gibi erkeksi eğilim yüksek benlik saygısı ile ilişkilendirilirken, bu özelliklerin aksi düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilmiştir (Burnett ve ark., 1995; akt.Turan 2018).

Bailey ve arkadaşlarının (1987) 216 üniversite öğrencisi ile yaptıkları cinsiyet rolünün, sevgi ve cinsel tutumlarla ilişkili olabileceği ile ilgili araştırmadan elde edilen sonuca göre benlik saygısı ile cinsiyet rolleri arasında kendi araştırmamızda edindiğimiz sonuçlar çıkmıştır. Androjen ve maskülen bireyler, feminen ve belirsiz bireylerden daha yüksek benlik saygısı göstermişlerdir

Buckley ve Carter (2005)’in ergenlik çağındaki siyahi kız bireyler ile yaptıkları cinsiyet rolleri, ırksal kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmada

yine eril ve androjen özellik gösteren siyahi kızların yüksek düzeyde benlik saygısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşları 17-43 arasında değişen 541 kadın bireye BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri uygulanmış ve bu ölçeğe göre 80 erkeksi ve 80 kadınsı özellik gösteren toplam 160 kadının benlik saygısı ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, erkeksi kadınların kadınsı kadınlardan daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu gözlenmiştir (Kleinplatz ve ark., 1992).

Sonuç olarak, erkeksi cinsiyet rolü eğilimindeki kadınlar, kadınsı cinsiyet rolü eğilimindeki kadınlara göre yüksek benlik saygısına sahip iken hem kadınsı hem de erkeksi rolleri benimseyen kadınlar daha yüksek benlik saygısı göstermektedir. Literatürde bulunan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla birlikte bu çalışmadan elde ettiğimiz sonuç “erkeksi ve androjen kadınların benlik saygısı puanları kadınsı ve belirsiz cinsiyet rolündeki kadınların puanlarından anlamlı derecede yüksektir” hipotezimizi desteklemektedir.

5.1.1. Kadınsı, Erkeksi, Androjen ve Belirsiz Cinsiyet Rollerini ile İlişki Doyumunu Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Bulgularımıza göre “kadınsı”, “erkeksi” ve “androjen” cinsiyet rollerini arasında ilişki doyumunu açısından anlamlı bir farklılık gözlenmez iken “kadınsı” ve “androjen” cinsiyet rollerini ile “belirsiz” cinsiyet rolü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulguya göre, “belirsiz” cinsiyet rolü gösteren bireylerin ilişki doyumları, diğer cinsiyet rollerine göre daha düşüktür. En yüksek ilişki doyumunu ise “androjen” bireyler iken bunu sırasıyla “kadınsı” ve “erkeksi” cinsiyet rolü takip etmektedir.

Cinsiyet rollerini ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide, cinsiyet rollerini ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin aksine kadınsılık ön plana çıkmaktadır. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’nde boyun eğen, fedakâr ve sadık gibi özellikler kadınsılığı ifade etmektedir (Dökmen, 1999). Bir çok araştırma bu özelliklerin evlilik ilişkisinde daha duyarlı ve sıcak bir ortam yarattığını göstermektedir (Huston ve Geis, 1993, akt. Curun, 2006).

Ölçekte, baskın, kuralcı, saldırgan gibi özellikler ise erkeksiliği ifade etmektedir (Dökmen, 1999). Bu özellikleri benimseyen bireylerin ise daha rekabetçi olmaları, dolayısıyla çatışmalı bir ilişki yaşamaları beklenebilir. Araştırma bulgularından elde ettiğimiz kadınsı kadınların erkeksi kadınlara göre daha yüksek ilişki doyumu yaşıyor olmaları bu bağlamda değerlendirilebilir. Ünüvar ve Tagay (2000)'ın 241 evli ve çalışan kadın birey ile yaptıkları çalışma da bu görüşü destekler niteliktedir. Çalışma sonuçlarına göre androjen ve erkeksi özellik gösteren kadınların iş doyumları, kadınsı özellik gösteren kadınların evlilik doyumlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Antill (1983)'n yaptığı bir araştırmada, eşi kadınsı cinsiyet rolünü benimseyen erkek ya da kadın bireylerin evlilik doyumlarını yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak, tek eşin kadınsı olduğu çiftler ile her iki eşin de kadınsı olduğu çiftler karşılaştırıldığında, her iki çiftinde benimsedikleri cinsiyet rolü kadınsı olan çiftlerin diğer gruba göre daha mutlu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar ışığında araştırmacı “kadınsı” özelliklerin evliliği daha başarılı hale getirdiği önermesinde bulunmuştur.

Yüksek kadınsılık özellikleri yanında erkeksilik özellikleri de bireyin ilişkiden aldığı doyumu arttırmaktadır. Yapılan araştırmalar erkeksi özelliklerin ifade yeteneğini güçlendirdiğini ve bu yeteneğin kullanılmasını sağladığını göstermektedir (Lamke ve ark., 1994, akt. Curun, 2006).

Sınırlı sayıda yapılan boylamsal çalışmalarda erkeksi özelliklerin uzun vadede evlilik kalitesine kadınsılıktan daha çok etkisi olduğunu söylemektedir (örn., Bentler ve Newcomb, 1978, Kurdek, 1991b, 1991a; 1995; akt. Curun,2006)

İlişki ya da evlilik doyumunu etkileyen hem kadınsılık hem de erkeksilik özelliklerinin incelendiği bu araştırmalardan hareketle Bem (1975)'in ifade ettiği gibi çok sayıda kadınsı ve erkeksi özellik edinen androjen bireylerin hem daha sağlıklı hem de romantik ilişkilerde daha işlevsel oldukları söylenebilir. Literatür de bu sonucu desteklemektedir.

Jones ve arkadaşlarının (1978) kadın ve erkekler için androjen cinsiyet rolünün farklı etkilerini inceledikleri farklı bir çalışmada, androjen kadınların, kadınsı kadınlara göre heteroseksüel ilişkilerde daha samimi oldukları ve duygularını daha az engelledikleri

sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada, erkeksi kadınların ise androjen kadınlara göre karşı cinste daha popöler ve daha az utangaç aynı zamanda daha uyumsuz oldukları sonucuna da ulaşılmıştır.

Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumunun evlilik doyumu üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmaya, 144'ü kadın 158'i erkek toplam 302 birey katılmıştır. Evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolü analizleri için Çift Uyum Ölçeği ve BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları literatürdeki birçok çalışmayı destekler niteliktedir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, cinsiyet rolleri ve ilişki doyumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, androjen kadın katılımcıların evlilik doyumları, erkeksi kadın katılımcılara göre daha yüksektir. Kadınsı ve erkeksi özellik gösteren kadınların evlilik doyumları ise, belirsiz cinsiyet rolü gösteren kadınlara göre daha yüksektir (Özbay ve Ark., 2011).

Sonuç olarak, kadınsı cinsiyet rolü eğilimindeki kadınlar, erkeksi cinsiyet rolü eğilimindeki kadınlara göre yüksek ilişki doyumu yaşamaktadırlar. Hem kadınsı hem de erkeksi rollerini benimseyen androjen kadınların ise daha yüksek ilişki doyumu yaşadıkları görölmektedir. Literatürde bulunan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla birlikte bu çalışmadan elde ettiğimiz sonuç “kadınsı ve androjen kadınların ilişki doyumu puanları erkeksi ve belirsiz cinsiyet rolündeki kadınların puanlarından anlamlı derecede yüksektir” hipotezimizi desteklemektedir.

5.1.2. Benlik Saygısı Puanları ve İlişki Doyumu Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Elde edilen bulgulara göre benlik saygısı ile ilişki doyumu arasında doğrusal anlamlı bir ilişki vardır. Literatürde yapılan diğer çalışma sonuçları da göstermektedir ki, benlik saygısı yükseldikçe ilişki doyumu yükselmekte ya da ilişki doyumu yükseldikçe benlik saygısı yükselmektedir.

Bu sonuçlar ışığında, yüksek benlik saygısına sahip bireylerin, kendilerini daha iyi tanıyor olmaları, dolayısıyla bir ilişkiden ne beklediklerini bilmeleri ve ilişki yaşayacakları kişileri bu doğrultuda seçmeleri, yaşadıkları ilişkiden daha çok doyum almalarını sağlıyor

yorumu yapılabilir. Pines (2010) de benlik saygısı yüksek bireylerin yakınlaşma becerisinin yüksek olduğuna dikkat çekmektedir. Düşük benlik saygısı olan bireylerin daha az ilişki doyumu yaşıyor olmalarının sebebi ise, ilişki içerisinde kendilerini güvensiz hissetmeleri bu nedenle bu kişilerin yoğun ve boğucu duygular ile saplantılı ve kaçınan ilişkiler yaşamalarından kaynaklandığı düşünülebilir (Sperling, 1987; akt. Pines, 2010).

Murray ve arkadaşlarının (2000) yaptığı bir çalışmada, benlik saygısı düşük bireylerin eşlerinin kendilerine güvenmedikleri ve kendileri ile ilgili pozitif görüşlere katılmadıkları, bu durumun da ilişki doyumunu negatif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde çok sayıda çalışma benlik saygısı ile ilişki doyumu arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişki sonucuna ulaşsa da benlik saygısı ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığına dair araştırmalar da mevcuttur (Çimen, 2007; akt. Ulutaş, 2018).

İlişki doyumu yüksek bireylerin, daha yüksek benlik saygısına sahip olmaları ise bireyin ilişkide kendini ifade edebilmesi, sağlıklı iletişim kurabilmesi ile açıklanabilir. Aron (1986) romantik ilişkinin bireyi büyüttüğünü, özgüvenini arttırdığını ve benlik kavramını güçlendirdiğini savunur. Collins (2003)'in ergenler ile yaptığı çalışmalar da bu savı destekler. Bu çalışmaya göre romantik ilişki yaşamak ergenler için yaşlıları arasında ilişkileri kolaylaştırmakta ve “aidiyet” ve “statü” gibi durumları güçlendirmektedir. Kaliteli bir ilişkiye sahip olmak bireyin benlik duygularını ve kimlik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Aynı çalışmaya farklı açıdan bakıldığında ise kalitesiz bir ilişki ergenin depresif düzeyini arttırmaktadır (Akt. Ulutaş, 2018). Zimmer ve Gambeck (2002)'in yaptığı araştırma ise ergenlerin yaşadığı kalitesiz bir romantik ilişkinin depresyon düzeyi yanında stres düzeyini de artırdığı sonucuna ulaşımlardır (Akt. Ulutaş, 2018).

Evlilik doyumu ve benlik saygısının incelendiği bir çalışmada elde ettiğimiz sonuçları destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. Basat (2004)'ın yaptığı bu çalışmada hem cinsel doyum hem de evlilik doyumu ile benlik saygısı arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında ve literatürdeki araştırma sonuçları ile elde ettiğimiz bulgular “benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki vardır” hipotezimizi destekler niteliktedir.

5.2.Sonuç

Sonuç olarak bu çalışmada, yetişkin kadın bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin, benlik saygısı ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmamız, literatürde rastlanan pek çok araştırma ile paralel sonuçlar elde etmiştir. Toplumsal cinsiyet konusu literatürde sık rastlanan bir konu olsa da bu konuda yapılan çalışmalar yaygın olarak ergen gruplar ile yapılmıştır. Bizim çalışmamızda literatürden farklı olarak yetişkin kadın bireylerle çalışılmıştır.

Ayrıca literatürde toplumsal cinsiyet, benlik saygısı ve romantik ilişki doyumu ilişkisini bir arada araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın sonucunun literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarımıza göre kadınsı rolü benimseyen kadınlar erkeksi rolü benimseyen kadınlara göre kendilerini daha değersiz görmektedirler. Ve yine araştırma sonuçlarına göre benlik saygısındaki değişim ilişki doyumunu da aynı doğrultuda etkilemektedir. Toplumuz ataerkil bir toplum olarak, biyolojik cinsiyeti kadın olan bireylerden kadınsı özellikler göstermelerini beklemekte ve bu kültürel bakış açısı araştırma sonuçlarından da görüleceği gibi, kadınların kendilerini daha değersiz görmelerine dolayısıyla de daha az doyum aldıkları romantik ilişkiler yaşamalarına sebep olmaktadır.

Kadınlarla yapılan bu çalışma sonucunun özellikle kadınlarla, çiftlerle ve ailelerle çalışan terapistlere kadınların kimliklerini ve rollerini benimseme, kendilerine verdikleri değer ve ilişkilerde yaşadıkları çatışmalar konusunda yol gösterici olarak literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

5.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Türkiye'nin çeşitli illerinden katılım sağlayan 356 kadın katılımcıyla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırma tüm kadınlar için genelleme yapabilmeyi engellemektedir.

Çalışma sadece kadın ve halihazırda romantik ilişki yaşayan bireylerle sınırlandırılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen, toplumsal cinsiyet farklılıkları, benlik saygısı ve ilişki doyumu ilgili ölçeklerin ölçtüğü değerler ile sınırlıdır.

5.4.Yeni Çalışmalar için Öneriler

Bu bölümde, ileride konu ile ilgili yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Örneklemin erkek bireyleri de kapsamı ya da sadece erkek bireyden oluşturularak yapılacak çalışma literatürde çok az rastlanan toplumsal cinsiyetin erkek cinsiyeti ile yapılmış araştırmaları açısından literatüre katkı sağlayacaktır.

Aynı araştırmanın daha büyük bir örneklem ile yapılması, benlik saygısının, cinsiyet rolleri ile ilişki doyumu arasındaki aracı rolünü de ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle araştırma daha büyük örneklemle tekrar edilebilir.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinin benlik saygısı ve ilişki doyumu üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. İleriki çalışmalarda cinsiyet rolleri, benlik saygısı ve ilişki doyumunun yanı sıra insan yaşamını etkileyen diğer kavramlarla ilişkisi de ele alınabilir.

KAYNAKLAR

- 2001 Yılı Aile Raporu. Ed. Çayboylu, İ., (2002). Aile İçi İlişkiler Komisyonu 3. Ailede Rol ve Sorumluluklar. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın No:120. Ankara. Beyda Ofset. (ISBN 975-19-3235-1).
- Amato, P.R., Booth, A., (1995). Changes in Gender Role Attitudes and Perceived Marital Quality. *American Sociological Review*, 60(1), 58-66.
- Anar, B., (2011). Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Adana
- Antill, J.K., Cunningham, J.D., (1979). Self-esteem as a Function of Masculinity in Both Sexes. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(4), 783-785.
- Antill, J.K., (1983). Sex Role Complementarity Versus Similarity in Married Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 145-155.
- Aron, A., Aron, E. N., (1986). *Love and The Expansion of Self: Understanding Attraction and Satisfaction*. New York, NY, US: Hemisphere Publishing Corp/Harper & Row Publishers.
- Aron, A., Paris, M., Aron, E. N., (1995). Falling in Love: Prospective Studies of Self-Concept Change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(6), 1102-1112.

- Atak, H., Taştan, N., (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*, 4(4), 520-546. doi:10.5455/cap.20120431
- Aydın, B., Kavuncu N., (1991). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Lise Öğrencilerinde Cinsiyet Rollerinin Araştırılması. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 53-65.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., Ünal, S., (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)*, 23(5), 183-189.
- Bailey, W., Hendrick, C., Hendrick, S., (1987). *Relation of Sex and Gender Role to Love, Sexual Attitudes, And Self-Esteem*. Plenum Publishing Corporation, 16(11-12), 637–648.
- Baldwin, M.W., Keelan, J.R. (1999). Interpersonal Expectations as A Function of Self-Esteem and Sex. *Journal of Social and Personal Relationships*. 16(6), 822 – 833.
- Basat, Ç., (2004). An exploration of marital satisfaction, locus of control, and self-esteem as predictors of sexual satisfactions. *Doktora Tezi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Baştuğ, G., Kuru, E., (2009). Bayan Sporcuların Bedenlerini Algılama Düzeyleri ve Cinsiyet Rollerini Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 533-555.
- Baumeister, R.F. Campbell, J. D., Krueger, J.I., Vohs, K.D., (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles. *American Psychological Society*, 4(1), 1-44.
- Bayhantopçu, E., (2017) Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerinde Yazılı Basında Kadın Temsilinin Rolü. *The Journal of Social Science*, 1(2), 83-93.

- Bem, S. L., (1977). On the Utility of Alternative Procedures for Assessing Psychological Androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 45, 196-205.
- Bem, S. L., (1974). The Measurement of Psychological Androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162.
- Bem, S. L., (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(4), 634- 643.
- Bem, S. L., (1981). Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364.
- Bem, S. L., (1983). Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development: Raising Gender- Aschematic Children in a Gender-Schematic Society. The University of Chicago Press, 8(4), 598- 616.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., Beach, S. R. H., (2000). Research on The Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 964–980.
- Bradbury, T., Fincham, F. D., Beach, S. R. H., (2010). Marriage in The New Millennium: A Decade in Review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 630–649.
- Buckley, T. R., Carter, R. T., (2005). Black Adolescent Girls: Do Gender Role and Racial Identity: Impact Their Self-Esteem? *Sex Roles*, 53, 647-661. doi: 10.1007/s11199-005-7731-6
- Büyüksahin, A., (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16), 25-35.

- Can, Y., Aksu, N., (2016). Boşanma Sürecinde Ve Sonrasında Kadın. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15(58), 888-902.
- Carroll, J. S., Doherty, W. J., (2003). Evaluating the Effectiveness of Premarital Prevention Programs: A Meta- Analytic Review of Outcome Research. Family Relations, 52(2), 105-118.
- Cooper, K., Chassin, L., Zeiss, A., (1985). The Relationship of Sex Role Self Concept and Sex Role Attitudes to The Marital Satisfaction and Personal Adjustment of Dual-Worker Couples with Preschool Children. Sex Roles, 12, 227- 241.
- Crocker, J., Park, L. E., (2004). The Costly Pursuit of Self- Esteem. Psychological Bulletin, 130, 392-414.
- Curun, F., (2014). Yüklemeler, İletişim Çatışmaları Ve Cinsiyet Rolü Yöneliminin Evlilik Doyumuna Etkileri. International Journal of Human Sciences, 11(2), 1023-1040. doi: [10.14687/ijhs.v11i2.2717](https://doi.org/10.14687/ijhs.v11i2.2717)
- Çeçen, R., (2008). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordamada Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu, Aile Bütünlük Duygusu Ve Benlik Saygısı. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 4(1), 19-30.
- Çelik, D., Uysal M., (2012). Köşe Yazılarının Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 45(1), 285-306.
- Çelik, E. (2014). The Validity and Reliability of the Turkish Version of the Married Life Satisfaction Scale. Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE, 3(4), 1-9.

- Çelikkaleli, Ö., Avcı, R., (2016). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (7), 103-123.
- Demirtaş, H., (2012). Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Düşünme İhtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*,15(29), 1-10.
- Dökmen, Zehra Y., (2006). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Dökmen, Z. Y., (1991). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-89.
- Dökmen, Z. Y., (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeksilik Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-40.
- Dubois, D. L., Flay, B. R., (2004). The Healthy Pursuit of Self-Esteem: Comment on And Alternative to The Crocker And Park (2004) Formulation. *Psychological Bulletin*, 130(3), 415-420.
- Duran, Ş., Hamamcı, Z., (2010). Evlilik Öncesi İlişki Geliştirme Programının Romantik İlişkiler Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Çatışma İletişim Tarzlar Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(23), 87-99.
- Dünya Sağlık Örgütü (1998). *The World Health Report*. World Health Organization, Geneva.
- Epstein, S., (1973). The Self-Concept Revisited: Or a Theory of a Theory. *American Psychologist*, American Psychologist, 28(5):404-16

- Erber, R., Erber, M. W., (2001). *Intimate Relationships: Issues, Theories, And Research*. Newyork: Routledge.
- Erol, A., Toprak, G., Yazıcı, F., Erol, S., (2000). Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu Belirtilerini Yordayıcı Olarak Kontrol Odağı ve Benlik Saygısının Karşılaştırılması, *Klinik Psikiyatri*, 3(3), 147-152.
- Feldman, S. S., Gowen, L. K., Fisher, L., (1998). Family Relationships and Gender as Predictors of Romantic Intimacy in Young Adults: A Longitudinal Study. *Journal of Research on Adolescence*, 8(2), 263-286.
- Freedman, J.J., Sears, D.O., Carlsimth, J.M., (1981). Çev: Dönmez, A. (1989) Cinsiyet Rollerini. *A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2), 687-723.
- Gök, F., (2013). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Görmüş, A. Ş., Aydın, S., Ergin, G., (2013). İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rollerini Bağlamında İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 109-128.
- Grush, J. E., Yehl, J. G., (1979). Marital Roles, Sex Differences and Interpersonal Attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 116-123.
- Güldü, Ö., Ersoy Kart, M., (2009). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Siyasal Tutumları: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116.
- Hazan, C., Shaver, P., (1987). Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.

- Hendrick, S., Hendrick, C., (1989). Research on Love: Does It Measure Up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 784-794.
- Hendrick, S., & Hendrick, C., (1995). Gender Differences and Similarities in Sex and Love. *Personal Relationships*, 2(1), 55-65.
- James, W., (1950). *The Principles of Psychology*. Newyork: Dover Publications
- Jeffreys, S., (2014). *Gender Hurts, A Feminist Analysis of the Politics of Transgenderism*. London and NewYork: Routledge.
- Jones, W.H., Chernovetz, M.E., Hansson, R.O., (1978). The Enigma of Androgyny: Differential Implications for Males and Females. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(2), 298-313.
- Kacerguis, M. A., Adams. G. R., (1980). Erikson's Stage Resolution: The Relationship Between Identity and Intimacy. *Journal of Youth and Adolescence*, 9(2), 117-126.
- Kail, R. V., John, C. C., (2015). *Human Development: A Life-Span*. Boston: Cengage Learning.
- Kirman, M. A., (2011). *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayıncılık.
- Kışlak, Ş., Çavuşoğlu, Ş., (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. *Aile ve Toplum*, 3(9), 61-68.
- Kleinplatz, P., Mccarrey, M., Kateb, C., (1992). The Impact of Gender-Role Identity on Women's Self-Esteem, Lifestyle Satisfaction and Conflict. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 24(3), 333-347.

- Korkmaz, M., (1996). Yetişkin rneklem İçin Bir Benlik Saygısı leğinin Güvenirlik ve Geçerlik alışması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi,
- Maslow, A., (1970). Motivation and Personality. New'York: Harper and Row.
- May, R., (1969). Love and Will. New York: Dell.eviri: Aşk ve İrade. İstanbul: Okuyanıs Yayınlan.
- Mayer, F. S., Sutton, K., (1996). Personality: An Integrative Approach. New Joursey: Prentice Hall.
- Moss, B.F., Schwebel, A.I., (1993). Marriage and Romantic Relationships: Defining Intimacy in Romantic Relationships. Family Relations, 42(1), 31-37.
- Murray, L., (2000). Self-Esteem and The Quest for Felt Security: How Perceived Regard Regulates Attachment Processes. Journal of Personality and Social Psychology, 78(3), 478-498.
- Neto, F., da Conceição Pinto, M., (2015). Satisfaction with Love Life Across the Adult Life Span. Applied Research in Quality of Life, 10(2), 289-304.
- Oakley, A., (1985). Sex, Gender and Society. England: Gower Publishing Company Limited.
- O'Connor, K., Mann, D. W., Bardwick, J. M., (1978). Androgyny and Self-Esteem in The Upper-Middle Class: A Replication of Spence. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 46(5), 1168-1169.
- Orth, U., Robbins, R., Keith, W., (2012) Life-Span Development of Self-Esteem and Its Effects on Important Life Outcomes. Journal of Personality and Social Psychology, 102(6), 1271-88. doi: 10.1037/a0025558

- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S., Çankaya, Z., (2011). Üniversite Öğrencilerinin Profesyonel Yardım Arama Tutumları, Cinsiyet Rollerini ve Kendini Saklama Düzeyleri. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), 59-71.
- Özgür, Ö., (2010). Televizyonda Yayınlanan Kadın Programlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Özkan, İ., (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler. Düşünen Adam, 7(3), 4-9
- Özmete, E., Yanardağ, M. Z., (2016). Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Kadın ve Erkek Olmanın Değeri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20(1), 91-107.
- Pines, A. M., (1998). A Prospective Study of Personality and Gender Differences in Romantic Attraction. Personality and Individual Differences, 25(1), 147-157.
- Pines, A. M., (2010). Âşık Olmak: Sevgililerimizi Neye Göre Seçeriz? (Çev. Uluengin, M. Y.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Proulx, C.M., Helms, H.M., Buehler, C., (2007). Marital Quality and Personal Well-Being: A Meta-Analysis. Journal of Marriage and Family, 69(3), 576-593.
- Polat, K., İlhan, T., (2018). Evli Bireylerde Çift Uyumu ve Bazı Psikolojik Belirtilerin Benliğin Farklılaşması Açısından İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8(50), 87-115.
- Rosenberg, M., (1965). Society and the Adolescent Self-image. Princeton, N: Princeton University Press.

- Rusbult, C. E., (1983). A Longitudinal Test of The Investment Model: The Development (And Deterioration) Of Satisfaction and Commitment in Heterosexual Involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.
- Sabatelli, R. M., (1988). Exploring Relationship Satisfaction: A Social Exchange Perspective on The Interdependence Between Theory, Research, And Practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Schaffhuser, K., (2014). Dyadic Longitudinal Interplay Between Personality and Relationship Satisfaction: A Focus on Neuroticism and Self-Esteem. *Journal of Research in Personality*, 53, 124-133
- Shackelford, T.K., (2001). Self-Esteem in Marriage. *Personality and Individual Differences*, 30(3), 371-390. doi: 10.1016/S0191-8869(00)00023-4
- Sternberg, R.J., (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychol Review*, 93(2), 119-135.
- Sternberg R.J., (1988). A Triangular Theory of Love. In *Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Stoller, R.J., (1984). *Sex and Gender the Development of Masculinity and Femininity*. Londra: Karnac Books.
- Tanaydın, Y.E., (2017). *Lezbiyen, Gey ve Biseksüel Örnekleminde İçselleştirilmiş Homofobi ve Cinsiyet Rollerini Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Turan, R., (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Gönül İlişkisinde Şiddete Yönelik Tutumlar ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Boyutları, Benlik Saygısı ve Sosyal Onay Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi.

Tuskan, A., (2012). Toplumsal Cinsiyet Toplumda Kadına Bıçilen Roller ve Çözümleri. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 25(99), 445-449

Tu, S., Chang, Y., (2000). Women's and Men's Gender Role Attitudes in Coastal China and Taiwan. Paper Presented for East Asian Labor Markets Conference at Yonsei University, Seoul Korea, <http://pdfcast.org/pdf/women-s-and-men-s-gender-role-at-titudes-in-coastal-china-and-taiwan>

Tzuriel, D., (1984). Sex Role Typing and Ego Identity in Israeli Oriental and Western Adolescents. Journal of Personality and Social Psychology, 46(2), 440-457.

Uçtu, A. K., Karahan, N., (2016). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(8), 2882-2905.

Ulutaş, E., (2018). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişki Doyumu İle Kişilik Özellikleri Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi.

Urhan, B., Etiler N., (2011). Sağlık Sektöründe Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Analizi. Çalışma ve Toplum, <http://calismatoplum.org/sayi29/urhan-etiler.pdf>

Yüksel, G., (2002). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3), 37-57.

Zanna, M., Pack. S., (1975). On the Self-Fulfilling Nature of Apparent Sex Differences in Behavior. Journal of Experimental Social Psychology, 11(6), 583-591.

EKLER

EK-A

BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU

GENÇ YETİŞKİN KADIN BİREYLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE BENLİK SAYGISININ İLİŞKİ DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Sayın Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı genç yetişkin kadın bireylerin yaşadıkları ilişkilerde aldıkları doyum ile toplumsal cinsiyet rolleri ve benlik saygısı arasında ilişki olup olmadığını incelemektir. Bu araştırma, Dr. Öğretim üyesi Nazlı Balkır Neftçi danışmanlığında Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi Merver Erdem tarafından tez çalışması kapsamında yürütülmektedir.

Anketi tamamlamanız yaklaşık 30 dakika sürmektedir.

Kimlik/kişisel bilgileriniz ve yanıtlarınız tamamen gizli tutulacak, toplanan veriler bu araştırmanın amaçları için kullanılacaktır. Bu araştırmadan çıkan sonuçlar bilimsel kongre ve dergilerde yayınlanabilir.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmanın herhangi bir noktasında hiçbir gerekçe belirtmeden anketi doldurmayı bırakabilirsiniz.

Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz ve içtenlikle cevaplamanızdır. Soruların tek bir doğru veya yanlış cevabı yoktur. Bu nedenle fikirlerinizi ve değerlendirmenizi dürüst ve samimi olarak belirtmeniz önemlidir.

Lütfen her bölüme başlamadan önce yönergeyi dikkatlice okuyunuz ve yönergeyi her bir maddeye uygulayınız. Ankette yer alan tüm soruları yanıtladığınızdan emin olunuz. Herhangi bir sorunuz olduğu takdirde merver.erdem@gmail.com e-posta adresi aracılığıyla çekinmeden irtibat kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin kimlik/kişisel bilgilerim saklı kalmak koşulu ile bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Őartları okudum, kabul ediyorum

EK-B
SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE VERİ FORMU

1- Bu araştırmaya katıldığınız tarih itibariyle bir romantik ilişkiniz var mı?

Evet Hayır

Bu araştırmada romantik ilişkisi olan kadın bireylerin cevapları incelenecektir.

Cevabınız "Hayır" ise katılımınız için teşekkür ederiz.

2- Yaşınız:

3- Cinsel yöneliminiz:

Heteroseksüel Homoseksüel Biseksüel Diğer

4- Eğitim düzeyiniz:

İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite Yüksek Lisans Doktora

5- Şu an çalışıyor musunuz?

Evet Hayır

6- Cevabınız "evet" ise ne kadar süredir çalışıyorsunuz? (Ay/Yıl)

7- Gelir düzeyiniz

1300 TL veya daha düşük
 1301 TL - 3000 TL
 3001 TL - 4500 TL
 4501 TL ve üzeri

8- Yaşamınız boyunca en uzun süreyle bulunduğunuz yerleşim birimi?

Büyükşehir Şehir Köy Kasaba

9- Şu an yaşadığınız yerleşim birimi?

Büyükşehir Şehir Köy Kasaba

10- Şu anki romantik ilişki durumunuz için aşağıdakilerden hangisi uygundur?

Flört
 Sözlü
 Nişanlı
 Evli

11- Şu anki romantik ilişki durumunuz ne kadar süredir devam etmekte?

12- Daha önce evlilik ya da flört deneyiminiz oldu mu? Evet Hayır

13- Çocuğunuz var mı? Evet Hayır

14- Var ise kaç tane?

15- Partnerinizin ya da eşinizi eğitim durumu:

İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite Yüksek Lisans Doktora

16- Annenizin eğitim durumu:

İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite Yüksek Lisans Doktora

17- Babanızın eğitim durumu:

İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite Yüksek Lisans Doktora

18- Ruhsal bir sorun ya da hastalık nedeniyle hiç tedavi gördünüz mü?

Evet
 Hayır

19- Cevabınız "evet" ise tedavi yönteminiz aşağıdakilerden hangisiydi.

Psikiyatrik tedavi
 Psikoterapi
 İkisi de

20- Ruhsal bir sorun ya da hastalık nedeniyle hiç ilaç kullandınız mı?

Evet
 Hayır

21- Ruhsal bir sorun ya da hastalık nedeniyle şu an ilaç kullanıyor musunuz?

Evet
 Hayır

EK-C

BEM CİNSİYET ROLÜ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki tabloda 40 farklı özellik verilmiştir. Özelliklerin sizi tanımlama derecesi 1-7 arasında değişmektedir. Söz konusu sayısal değerlerin ifade ettiği anlam ayrı bir tabloda gösterilmiştir. Her bir özelliğin sizi ne derece tanımladığınızı işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

1 Hiç uygun değil	2 Genellikle uygun	3 Bazen uygun değil	4 Kararsızım	5 Bazen uygun	6 Genellikle uygun	7 Her zaman uygun
-------------------------	-----------------------	---------------------------	-----------------	------------------	-----------------------	-------------------------

1- Ağır başlı, ciddi		21- İdealist	
2- Ailesine karşı sorumlu		22- İncinmiş duyguları tamir etmeye istekli	
3- Anlayışlı		23- Kaba dil kullanmayan	
4- Baskın, tesirli		24- Kadınsı	
5- Başkalarına ihtiyaç duyan		25- Kendi ihtiyaçlarını savunan	
6- Boyun eğen		26- Kendine güvenen	
7- Cana yakın		27- Kuralcı, katı	
8- Cömert		28- Lider gibi davranan	
9- Çocuklarını seven		29- Mantıklı	
10- Duygularını açığa vuran		30- Merhametli	
11- Duygusal		31- Namuslu	
12- Erkeksi		32- Otoriter	
13- Etkileyici, güçlü		33- Riski göze almaktan çekinmeyen	
14- Fedakâr		34- Sadık	
15- Girişken		35- Saldırgan	
16- Gönül alan		36- Sevecen	
17- Gözü pek		37- Sıkılgan	
18- Haksızlığa karşı tavır alan		38- Sözünde duran	
19- Hassas		39- Tatlı dilli	
20- Hırslı		40- Yumuşak, nazik	

EK-D

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen her soruyu dikkatli bir şekilde okuyup, kendinize en uygun şıkkı çarpı (X) ile işaretleyiniz.

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
7. Genel olarak kendimden memnunum.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.
(a) Çok doğru (b) Doğru (c) Yanlış (d) Çok yanlış

EK-E

İLİŞKİ DOYUM ÖLÇEĞİ

Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1.

	Tamamen Yanlış	Oldukça Yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
a) Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c) Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
e) Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

Tamamen Yanlış

Tamamıyla doğru

1 2 3 4 5 6 7 8 9

- İlişkimiz benim için doyum verici.
- İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.
- İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.
- İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.
- İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

ÖZGEÇMİŞ

Merver Erdem, 8 Eylül 1984'te Amasya'da doğdu. 2007 yılında Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Uluslararası şirketlerde uzman ve yönetici pozisyonlarda çalıştı. 2017 yılında Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'na kabul edildi. 2018 yılında FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Yetişkin Alt Alanı'na yatay geçiş yaptı. Yüksek Lisans süresince Fransız Lape Hastanesi ve Erenköy Ruh ve Sinir Hastanesi'nde uzmanlık stajını tamamladı. Yüksek lisansının son senesinde süpervizör eşliğinde danışan görmeye başladı. 2019 yılında FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programından mezun oldu. 2018 yılında başladığı Ferhat Jak İçöz'ün vermiş olduğu Temel Varoluşçu Analiz Eğitimi'ne halen devam etmektedir.